อภินันทนาการ

สำนักหอสมุด

การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่
เรื่อง "สองวันปั่นแพร่"

ปุณพงศ์ พรพระพุทธ

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน 17 ก.ย. 2558
เลขทะเบียน 1384091
เลขเรียกหนังสือ.....

การศึกษาอิสระเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบสื่อนวัตกรรม

พฤษภาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

Documentary Design Promote Tourism For Phrae Province Two Days Cycling Phrae

PUNNAPONG PHONPHRAPHUT

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment

of the Requirementsfor the Bachelor of Fine and Applied Arts Degree

in Innovative Media Design

Copyright Year by Naresuan University

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาศิลปะและการออกแบบ ได้พิจารณาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง "การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ สองวันปั่นแพร่" เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาการออกแบบสื่อนวัตกรรม ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....

(อาจารย์จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ .ดร. ศุภรัก สุวรรณวัจน์)
หัวหน้าภาควิชาศิลปะและการออกแบบ

พฤษภาคม 2558

ประกาศคุณูปการ

การทำวิจัยในครั้งนี้ จะไม่สามารถสำเร็จลงด้วยดีได้ หากไม่ได้รับการอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยมีความซาบซึ้ง ในความกรุณาของท่านทั้งหลายเสมอมา จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณา อาจารย์จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ที่ได้อุตส่าห์สละเวลาอันมีค่ามาเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และมีส่วนช่วยให้ผู้วิจัยมีความมานะ อดทน และสร้างสรรค์ผลงานออกมาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณบิดา และมารดา ที่เป็นแรงบันดาลใจให้ก้าวต่อไปไม่ท้อ อดทนสู้ในการและที่สำคัญเป็นผู้คอยสนับสนุนงบประมาณทำวิจัยฉบับนี้ ขอขอบพระคุณเพื่อนๆภาควิชาศิลปะและการออกแบบ ทุกคนที่ให้คำปรึกษาให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการทำวิจัย ให้การวิจัยครั้งนี้ผ่านไปได้ด้วยดี และขอบคุณแหล่งข้อมูลต่างๆที่ทำให้ได้มีความรู้ในการทำงานในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าฉบับนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้าขออุทิศแด่ผู้ที่มีพระคุณทุกๆท่าน

ปุณพงศ์ พรพระพุทธ

หัวข้อการวิจัย การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปันแพร่"

ผู้ศึกษาค้นคว้า นายปุณพงศ์ พรพระพุทธ

ที่ปรึกษา อาจารย์จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ

ประเภทสารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศป.บ สาขาวิชาการออกแบบสื่อนวัตกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร,2558

คำสำคัญ การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปันแพร่"

บทคัดย่อ

การออกแบบการออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปันแพร่"ได้ใช้เทคนิคสื่อภาพเคลื่อนไหวในการนำเสนอข้อมูล

โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวและให้ข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่และบอกเส้นทางการปั่นจักรย่นรอบตัวเมือง

การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" จะนำเสนอใน รูปแบบสื่อภาพเคลื่อนไหว ซึ่งมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างงานออกแบบกราฟฟิกและภาพเคลื่อนไหวให้เกิดเป็นสื่อที่น่าสนใจมากขึ้น และให้เกิดประโยชน์กับผู้ที่รับชมโดยกลุ่มเป้าหมายอายุระหว่าง 20 – 30 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่กำลังสนใจในเรื่องการท่องเที่ยวด้วยการปั่นจักรยานและการศึกษาประวัติศาสตร์ของสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	**บทนำ**.....	1
	ความเป็นมาของปัญหา.....	3
	จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	3
	ขอบเขตของงานวิจัย.....	3
	ข้อตกลงเบื้องต้น.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2	**เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**.....	6
	การออกแบบสารคดี.....	6
	จังหวัดแพร่สถานที่ท่องเที่ยวประวัติ.....	22
	กลุ่มเป้าหมาย.....	44
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**.....	48
	วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย.....	48
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
	สรุปแนวทางในการออกแบบ.....	53

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ผลการวิจัย.....	54
	การดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดี.....	59
	การรวบรวม ตัดต่อและสร้างสรรค์กราฟิก.....	62
	การพัฒนาและสร้างสรรค์.....	64
	ผลงานที่สร้างสรรค์.....	67
5	บทสรุป.....	68
	สรุปผลการวิจัย.....	68
	ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน.....	68
	ข้อเสนอแนะ.....	68
บรรณานุกรม.....		74
ประวัติผู้วิจัย.....		75

บทที่1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวไทยถือได้ว่าเติบโตอย่างแข็งแกร่งในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการเป็น จุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลกและการมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากมายหลายแห่ง สังคมในปัจจุบันมีความตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะวัฒนธรรมเทศกาลรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้นทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยงเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรป อีกทั้งประเทศอื่นๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศ และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปสำหรับประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมากอย่างไรก็ดีท่ามกลางการแข่งขันของตลาดท่องเที่ยวที่สูงขึ้นกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศ ไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานานดังนั้นบทความวิชาการนี้จะเน้นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยจะแสดงถึงแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย โดย คำ นึกถึงการ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการจังหวัดแพร่ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศิลปะ วัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านและวิถีชีวิตอยู่หลายแห่งเช่นกัน เมื่อพูดถึงจังหวัดแพร่นักท่องเที่ยวไม่ถึง50เปอร์เซ็นที่จะรู้จักผู้คนส่วนมากมักจะมองจังหวัดแพร่เป็นทางผ่านเป็นประตูที่เข้าสู่ภาคเหนือส่วนมากจะใช้เป็นทางผ่านไปสู่จังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย ซึ่ง จังหวัดแพร่เป็นจังหวัดที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มองข้ามไปผู้คนส่วนใหญ่มักจะมองว่าจังหวัดนี้ไม่มีอะไร

ปัจจุบันตัวเมืองแพร่ยังหลงเหลืออาคารบ้านเรือนในยุคคลาสสิก หรือที่หลายคนเรียกว่า"บ้านโบราณ"ให้ผู้พิสมัยในอาคารเก่า ได้ชื่นชมกันเป็นจำนวนหลายหลังด้วยกัน ทั้งเรือนที่มีคนอยู่อาศัย

เรือนที่ถูกดัดแปลงเป็นพิพิธภัณฑ์ เรือนที่ปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยไปตามความเหมาะสม รวมถึงเรือนที่ถูกทิ้งร้างแต่ไม่เคยร้างลามนต์เสน่ห์ในความคลาสสิกสวยงาม

ปัจจุบันการท่องเที่ยวแบบปั่นจักรยานท่องเที่ยวถือว่ากำลังเป็นกระแสในตอนนี้เป็นอย่างมาก มองไปทางไหนตามท้องถนนเห็นผู้คนหันมาใช้ "จักรยาน" เป็นพาหนะกันมากขึ้น มีทั้งปั่นไปทำงานในกรุง ปั่นออกกำลังกาย บางแห่งมีการรวมตัวกันตั้งเป็นกลุ่มขึ้นมาเพื่อปั่นไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ที่เห็นบ่อย ๆ น่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่ฮิตปั่นจักรยานฟิกเกียร์สัญจรไปมาบนท้องถนน จนทำให้เจ้าสองล้อถีบที่แม้จะไม่โก้ ไม่รวดเร็วเท่ารถยนต์ ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในขณะนี้ กระแสปั่นจักรยานในไทยขยายวงกว้างมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ทำให้ธุรกิจจักรยาน มีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านจำนวนผู้ใช้จักรยาน และยอดจำหน่ายจักรยาน รวมถึงอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง เห็นได้จากการจัดงาน มหกรรมจักรยานของผู้ที่มีใจรักการปั่นที่มีมากขึ้น

ที่ผ่านมา มีผู้ให้ความสนใจเข้าชมเป็นจำนวนมาก อีกทั้งข้อมูลของธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2554 ระบุว่า ประเทศไทยมีการนำเข้าจักรยาน และชิ้นส่วนจักรยานทุกประเภท รวมกันทั้งปีประมาณ 120 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือกว่า 3 พันล้านบาทนอกจากนี้ ประเทศไทยยังเป็นทั้งแหล่งผลิตจักรยานเพื่อส่งออก รวมถึงมีตัวแทนจำหน่ายอีกหลายราย ซึ่งในแต่ละปีสร้างเงินหมุนเวียนด้านการท่องเที่ยวภายในประเทศไม่ต่ำกว่า 900 ล้านบาท ข้อมูลทางการตลาดยังพบว่า ปัจจุบันผู้ที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร หันมาใช้บริการระบบขนส่งแบบรางมากขึ้น โดยมีบางส่วนหันมาขับขี่จักรยานเพื่อการเดินทางในชีวิตประจำวัน จากสถิติพบว่า ประเทศไทยมีจำนวนผู้ใช้จักรยานทั่วประเทศ 2,250,000 คน แบ่งเป็น ผู้ใช้จักรยานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล 150,000 คน ผู้ใช้จักรยานในจังหวัดอื่น ๆ อีก 2,100,000 คน โดยในจำนวนนี้ มีผู้ใช้จักรยานเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวมากถึง 260,000 คน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆเป็นการท่องเที่ยวที่นักปั่นและนักรักสุขภาพหลายคนหันมาให้ความสนใจกับการปั่นจักรยานมากขึ้นทั้งยังช่วยลดมลพิษมลภาวะโลกร้อน

ดังนั้นจึงนำการปั่นจักรยานชมเมืองโดยมุ่งเน้นไปที่บรรดาอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ทั้งหลายที่ยังทรงคุณค่าอยู่เสมอดังนั้นจึงจะนำเสนอให้คนทั่วไปได้รู้ว่าจังหวัดแพร่มีอะไรมากกว่าที่คิดทั้งด้านด้านศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่เช่นวัดวาอารามที่มีทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุอันเก่าแก่และกำแพงเมืองที่มีอายุมากกว่า1000ปีและยังมีบ้านไม้เก่าซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นพิพิธภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมอีกหลายแห่งและยังมีการทำผ้าหม้อห้อมซึ่งมีชื่อเสียงเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทยและเป็นแหล่งที่ผลิตผ้าหม้อห้อมที่ใหญ่ที่สุดจึงเกิด สองวันปั่นแพร่ขึ้น

จุดประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. เพื่อออกแบบสารคดีแนะนำส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวเที่ยวแบบไร้มลพิษ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ซึ่งนักวิจัยในที่นี้หมายถึงนิสิตวิชาเอกสื่อนวัตกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ เรื่อง "สองวันปั่นแพร่" ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1.ขอบเขตด้านผู้ผลิต

ในการวิจัยการออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

1.1ประวัติความเป็นมาการสร้างสรรค์สารคดีทางสถานีโทรทัศน์

1.2แนวคิดนโยบายการสร้างสรรค์และพัฒนาออกแบบสื่อสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

1.3 กระบวนการเตรียมจัดทำออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ โดยมีโครงสร้าง และสังเกตแบบมีส่วนร่วมกันแบ่งเป็น

1.3.1 ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

1.3.2 นักถ่ายภาพเคลื่อนไหว

1.3.3 พิธีกรดำเนินรายการ

1.3.4 วิธีการดำเนินเรื่อง

1.3.5 นักตัดต่อสารคดี

2.ขอบเขตด้านการสร้างสรรค์และพัฒนา

การออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

2.1ขั้นตอนการออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอุทยานจังหวัดแพร่ "สองวันปั่น แพร่"

2.2กระบวนการออกแบบเนื้อเรื่อง

2.2.1 การเตรียมตัวก่อนออกดำเนินการถ่ายทำสารคดี

2.2.2 การเตรียมทีมงานและอุปกรณ์ในการถ่ายทำ

2.2.3 การเดินทางไปเพื่อการถ่ายทำสารคดีจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

2.2.4 การออกแบบและสร้างสรรค์งานกราฟฟิกเพื่อส่งเสริมงานสารคดี

2.2.5 ดนตรีประกอบ

2.2.6 กระบวนการตัดต่อ

3.ขอบเขตสื่อสาร

3.1 ออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

3.2 กลุ่มเป้าหมายคนรักการท่องเที่ยวแบบปั่นจักรยานอายุ 20-30 ปี

3.3 พฤติกรรมของผู้รับชม

4.ด้านสารคดี

การออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" คือ

4.1 แนะนำจังหวัดแพร่

4.2 แนะนำสถานที่สำคัญต่างๆในตัวเมืองแพร่

4.3 เส้นทางการปั่นจักรยาน

5.สมมติฐานงานวิจัย

สารคดีท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ สร้างสรรค์และพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นการแนะนำให้นักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมายเมื่อรับชมแล้วเกิดความต้องการที่จะไปท่องเที่ยวในตัวเมืองจังหวัดแพร่และเรียนรู้วิถีชีวิตแหล่งเรียนรู้ชุมชนและวัฒนธรรมของชาวจังหวัดแพร่ ที่มีความสมบูรณ์และงดงามอีกด้วย

6.วิธีการดำเนินงานวิจัย

6.1 เตรียมอุปกรณ์การถ่ายทำก่อนออกเดินทาง

6.2 ออกเดินทางเพื่อถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่

6.3 รวบรวมวีดีโอแล้วนำมาตัดต่อ และใส่กราฟิกให้สมบูรณ์

6.4 จัดทำรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุแผ่นดีวีดีและรูปภาพประกอบ

6.5 จัดทำโปสเตอร์

7.ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

7.1 เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้มีการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่

7.2 เพิ่มตัวเลือกให้กับผู้รับสื่อให้สามารถรับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่เพิ่มขึ้น

7.3 เพื่อเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้นกับสารคดีแบบธรรมดา

7.4 เป็นตัวช่วยเพิ่มความน่าสนใจกับประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศให้มาท่องเที่ยวจังหวัดแพร่มากขึ้น

7.5 เพื่อให้คนหันมาสนใจในการเดินทางท่องเที่ยวโดยใช้จักรยานในการท่องเที่ยว

หน่วยงานที่สามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

-สถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ

-การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

-ประชาชนทั่วไปที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามอย่างแท้จริง

นิยามศัพท์เฉพาะ (Keywords)ของโครงการวิจัย

สารคดีการท่องเที่ยว หมายถึง การนำเสนอข้อมูลและข้อเท็จจริง ผู้จัดทำสารคดีแบบท่องเที่ยวมีเจตนาที่เสนอสาระที่เป็นจริงตามข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่ปรากฏของการท่องเที่ยวผ่านทางรูปแบบต่างๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลดังนี้

2.1การออกแบบสารคดี

2.2จังหวัดแพร่ สถานที่ท่องเที่ยว ประวัติ

2.3กลุ่มเป้าหมาย

2.4งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การออกแบบสารคดี

ส่วนประกอบของการทำสารคดี

1 ขั้นตอนการทำบทสารคดี

สารคดี คือ การนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องจริง เคยเกิดขึ้นจริง มีอยู่จริงโดยมีการเตรียม การหาข้อมูล เรียบเรียง ภาพและเสียงให้ออกมามีความน่าสนใจและสร้างสรรค์ซึ่งสามารถทำให้ผู้ดูเกิดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ร่วมและได้แง่คิด (ผู้ชมที่ดูจบแล้วสามารถนำไปคิดต่อได้)

หลักสำคัญของงานสารคดี

- ต้องถ่ายทอดความจริงอย่างสร้างสรรค์
- ต้องให้มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ร่วมของผู้ชม

ตอบคำถาม 3 ข้อ ก่อนที่จะทำรายการสารคดี

1. ทำไปเพื่ออะไร คือ วัตถุประสงค์
   กำหนดแนวคิด และประเภทของงาน
2. ทำไปให้ใครดู ใคร คือ กลุ่มเป้าหมาย
   กำหนดรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
3. ดูแล้วจะได้อะไร คือ ผลที่คาดว่าจะได้รับ
   กำหนดเทคนิคการนำเสนอ

ประเภทของสารคดี

-สารคดีสาระความรู้ (GENERAL FEATURE)

-สารคดีเชิงข่าว (NEWS DOCUMENTARY)

-สารคดีเชิงวิเคราะห์ (DOCUMENTARY)

-สารคดีเนื่องในโอกาสพิเศษ (SPECIAL OCCASION FEATURE)

-สารคดีท่องเที่ยว (TOURING FEATURE)

-สารคดีเชิงนิเวศ (ECO- DOCUMENTARY)

รูปแบบของสารคดี

การนำเสนอสารคดีให้ดูน่าสนใจ จำเป็นต้องเลือกรูปแบบการนำเสนอให้เหมาะสม โดยแบ่งเป็นรูปแบบ ดังต่อไปนี้

-บรรยาย

-เล่าเรื่อง

-สัมภาษณ์

-ละคร

-แอนิเมชั่น

-ผสมผสาน

เรื่องที่จะทำ

-เรื่องที่น่าสนใจ

-อยู่ในความสนใจของสังคม

-ไม่เคยมีใครทำมาก่อน

-ไม่มีที่อื่นๆ

-เรื่องเก่าประเด็นใหม่

การใช้ภาษาและถ้อยคำ

-ควรใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน สื่ออารมณ์ความรู้สึก กระตุ้นความสนใจของผู้ชมได้

-การเขียนพรรณนาโวหาร เป็นการแข่งขันกันอธิบายทั้งภาพ ทั้งคำ ทำให้เรื่องเยิ่นเย้อ

-ใช้ถ้อยคำที่สามารถเป็นลูกเล่น โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายภาพตรง ๆ

-การใช้คำว่า **การ, ในการ, ความ** ทำให้ประโยคและเรื่องราวเป็นทางการและเยิ่นเย้อ

-เลี่ยงการใช้คำเชื่อมประเภท **นอกจากนี้....แล้วยัง....อีกด้วย**

-คำที่ไม่ควรใช้ประเภทถูกกระทำหรือการขยายความในประโยค

-ใน ๑ ย่อหน้าควรมีประเด็นเดียว และไม่ควรมีประโยคซ้อน ประโยคขยายความมากเกินไป

-ไม่ควรใส่ตัวเลขที่มีรายละเอียดมากเกินไป ให้ใช้ตัวเลขโดยประมาณ

-เมื่อเขียนบทสารคดี ให้คำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากภาพ จะช่วยให้การใช้ คำเชิงอธิบายน้อยลง และใช้คำในการสื่อความหมาย ความรู้สึก ที่จะเพิ่มสีสันช่วยให้เรื่องน่าติดตามมากขึ้น

การเขียนบทมีหลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะ ดังนี้

-ใช้ภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน

-หลีกเลี่ยงการใช้คำพรรณนาโวหาร ให้ภาพทำหน้าที่แทน

-คำพรรณนาโวหารสร้างอารมณ์ได้ดีกับภาพที่ไร้ชีวิต อดีตที่ตายแล้ว

-บทไม่ควรอธิบายภาพ

-ขยายความผิดที่ ไม่น่าสนใจ

-เรียงประโยคผิดไม่น่าสนใจ

-ข้อความไม่เป็นเหตุเป็นผลกัน และสื่อความหมายผิด

-ข้อความไม่เป็นเหตุเป็นผลกันเท่าที่ควร และดูตรงเกินไป

-ระวังเรื่องความหมายของคำ

-หลีกเลี่ยงคำว่า **"ที่ซึ่ง อันได้แก่ เช่น เป็นต้น"**

-การใช้ **การ, ในการ, ความ** ทำให้ประโยคดูเป็นทางการและ เยิ่นเย้อ

-หลีกเลี่ยงการใช้คำเชื่อม ฟุ่มเฟือย ทำให้ประโยคดูเยิ่นเย้อ

-บทยิ่นเย้อ ขยายความในประโยคจนความเป็นเหตุเป็นผลหายไป และใช้ภาษาเป็นทางการมาก

-อย่าใช้คำที่ดูเป็นทางการเกินไป

-ไม่ควรใช้คำประเภท ถูก (กระทำ) และขยายความในประโยค

-บทพิธีกรไม่ควรบอกว่ากำลังทำอะไร กำลังคิดอะไร

-หลีกเลี่ยงการใช้คำเชื่อมประเภท **นอกจาก...แล้ว...ยังมี (เป็น)....อีกด้วย**

-ในหนึ่งย่อหน้าควรมีประเด็นเดียว ไม่ควรมีประโยคซ้อนประโยค ขยายความมากจนจับความไม่ได้

การเลือกใช้มุมกล้องลักษณะต่าง ๆ

1. big close up (B.C.U.) ภาพเต็มหน้าและศีรษะ ศีรษะคนจะใช้เนื้อที่ห้าส่วนหกของจอภาพ

2. close-up (C.U.) ภาพตั้งแต่ศีรษะถึงบ่า ศีรษะใช้เนื้อที่สองส่วนสามของจอภาพ

3. medium close-up (M.C.) ภาพตั้งแต่ศีรษะถึงหน้าอก ศีรษะใช้เนื้อที่หนึ่งส่วนของจอภาพ

4. mid-shot (M.S.) ภาพตั้งแต่ศีรษะถึงเอว ศีรษะใช้เนื้อที่หนึ่งส่วนสามของจอภาพ ในภาพจะสามารถเห็นพื้นด้านหลัง (background) บางส่วน ภาพนี้ส่วนใหญ่จะเห็นในรายการสนทนา รายการข่าว ภาพนี้เป็นระยะของภาพที่สบายตา ในการมองภาพของบุคคลซึ่งพูดกับกล้องโดยตรง

5. medium long shot (M.L.S.) ภาพของคนตั้งแต่ศีรษะถึงหัวเข่า ศีรษะใช้เนื้อที่หนึ่งส่วนหกของจอภาพ ภาพชนิดนี้ใช้มากในภาพยนตร์ เพราะสามารถแสดงให้เห็นการกระทำในเวลาเดียวกันด้วย ให้ภาพใบหน้าที่สวยเหมาะเจาะ ในจอวิทยุโทรทัศน์อาจจะมองภาพใบหน้าได้ไม่ละเอียดเท่าของภาพยนตร์

6. long shot (L.S.) ภาพเต็มตัว มีที่ว่างเหนือศีรษะและปลายเท้าพอสมควร

7. establishing shot ภาพแสดงให้เห็นถึงทัศนียภาพรอบ ๆ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในภาพและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

8. pan หมายถึง การเลื่อนกล้องในแนวระดับจากด้านหนึ่งไปสู่ด้านหนึ่ง อาจจะไปทางซ้ายหรือขวา การ Pan นี้ยังแยกออกเป็น

- Surveying-pan เป็นการ pan เพื่อเปลี่ยนจากภาพหนึ่งมาเป็นภาพที่คาดเอาไว้ ดูว่าอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นและทำให้เราสนใจ ถ้าค่อย ๆ pan อย่างช้า ๆ สบาย ๆ เพื่อค้นหาว่าสิ่งที่คาดหวังไว้กำลังจะเกิดขึ้น ถ้า pan โดยเร็วทันทีทันควัน เพื่อแสดงให้ผู้ชมทราบว่าเหตุการณ์ตื่นเต้นกำลังจะเกิดขึ้นระหว่างที่ 2 แห่ง

- Following-pan การเคลื่อนกล้องตามการ pan แบบนี้ จะใช้เมื่อต้องการเน้นพิธีกร ซึ่งกำลังเคลื่อนที่และต้องการให้ผู้ชมเห็นสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่พิธีกรผ่านไปด้วยพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและพิธีกร การใช้ following-pan มักจะจัดภาพพิธีกรอยู่ตรงกลางเสมอ แต่บางครั้งมีข้อยกเว้นเหมือนกัน

9. tilt เป็นการเลื่อนกล้องไปในแนวดิ่ง การ tilt ทำให้เราสามารถเชื่อมต่อภาพต่างๆได้ การ tilt มีทั้งยกกล้องขึ้น (tilt up) และกดกล้องลง (tilt down)

- tilt up พิธีกรจะแสดงประกอบเพื่อให้ความรู้สึกสนใจ และอารมณ์ต่าง ๆ เพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ tilt down จะสร้างความสัมพันธ์โดยจะทำให้ความสนใจและอารมณ์ต่ำลงสร้างความรู้สึกผิดหวังเศร้าหมอง

10. dolly คือ การเคลื่อนกล้องเข้าไปใกล้ หรือเคลื่อนถอยไกลจากพิธีกร

11. dolly in หรือ tracking คือการเลื่อนกล้องเข้าไปหาพิธีกรหรือภาพ สร้างความน่าสนใจ ความรู้สึกตึงเครียด แต่เมื่อกล้องเข้าไปใกล้มาก ภาพกล้องจะมีผลให้เกิดความผิดหวัง เปิดเผยความจริง ความไม่สำคัญ ให้ความสนใจน้องลงไป

12. dolly out หรือ tracking back ให้ผล คือความน่าสนใจมีน้อย เป็นการผ่อนคลายความเครียด truck or track การลากกล้องไปทางมุมขวา หรือลากขนานไปกับพิธีกรที่เคลื่อนที่ไป เคลื่อนกล้องผ่านฉาก

13. truck หรือ track รวมเอา dolly shot, traveling shot, crab bin เข้าไว้ด้วยกัน กรณีที่มีการ track ถอยหลังควรทำเมื่อพิธีกรเดินออกไปข้างหน้า ถ้าไม่จำเป็นไม่ควร track ถอยหลัง หลีกเลี่ยงได้โดยการใช้ตัด (cut) แทน

14. zoom เป็นการเลื่อนขนาดของเลนส์ เพื่อให้รูปชัดขึ้นมา

15. zoom in จะใช้เลนส์มุมแคบถ่ายให้เห็นถึงจุดกลางของภาพที่ต้องการเต็มจอภาพ และจะช่วยสร้างความลึกที่ย่อส่วนลงมาก

16. zoom out ใช้เลนส์มุมกว้างให้ภาพที่ไกลกว่า และมีบริเวณมากกว่าจะให้ความลึกที่ขยายออกมา

4. หน้าที่ความรับผิดชอบ

มอบหมายผู้รับผิดชอบดำเนินการ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.) บุคลากรด้านการผลิตสารคดี

1.1 ผู้ผลิตสารคดี เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการผลิตสารคดี เพราะเป็นผู้รับผิดชอบในกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบสารคดี คือเริ่มตั้งแต่ความคิดที่จะผลิตสารคดี จัดหาทุนในการผลิต หาเวลาที่เหมาะสมสำหรับการออกอากาศ และควบคุมดำเนินการผลิตจนเสร็จสิ้น ลักษณะของผู้ผลิตสารคดีนั้น จำเป็นจะต้องมีความสามารถรอบตัว ทำให้ผู้ร่วมงานทุกฝ่ายเชื่อถือในความคิดของตน ผู้ผลิตรายการ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลที่มีความสามารถในแต่ละด้านมาประกอบกัน และงานแต่ละด้านก็ต้องประสานกันได้อย่างดี ผู้ผลิตรายการจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินใจว่าควรจะเลือกใครเป็นผู้เขียนบท ใครเป็นผู้กำกับรายการ ใครเป็นผู้ดำเนินรายการ หรือให้คำแนะนำได้ว่าควรจะเชิญใครเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรที่จะมาร่วมในรายการ เป็นต้น

1.2 ผู้เขียนบทสารคดี เป็นผู้รับแนวคิดจากผู้ผลิตรายการ และแสวงหาข้อมูลจาก แหล่งต่าง ๆ มาเรียบเรียง กลั่นกรองเป็นตัวอักษรและลำดับเรื่องออกมาในทิศทางที่ต้องการ โดยผู้ที่เขียนบทควรจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจสื่อโทรทัศน์ที่ให้ทั้งภาพและเสียง จึงจะสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างมีศิลปะ เวลาเขียนบท ผู้เขียนบท ควรนึกออกมาเป็นภาพไปด้วยเสมอ เนื่องจากการทำงานจริง ๆ แล้วส่วนมากจะออกถ่ายทำก่อนเขียนบท เพื่อได้ทราบสภาพเหตุการณ์จริงแล้วจึงระบุในบทได้ โดยการเขียนโครงเรื่องคร่าว ๆ ก่อน ว่าต้องการภาพอะไรบ้าง ภาพไหนที่ต้องการถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะใด เป็นพิเศษ มีการสัมภาษณ์ใครบ้าง เพื่อจะได้ลักษณะภาพตามที่ต้องการ ซึ่งผู้เขียนบทจะเป็นคนเดียวกับผู้ผลิตรายการก็ได้

1.3 ผู้กำกับสารคดี เป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญมากในการผลิตรายการ เพราะผู้กำกับรายการ คือผู้ที่แปลเรื่องราวในบทที่เขียนเป็นตัวหนังสือออกมาเป็นภาพที่เร้าใจ น่าดู น่าชม หรือน่าเบื่อหน่าย ผู้กำกับจะมีอำนาจในการสั่งการ การตัดสินใจด้านวิชาการและเทคนิค ผู้กำกับรายการจะเป็นผู้กำหนดการใช้ฉาก การแต่งกาย การใช้เครื่องมือสำหรับถ่ายทำ กำหนดการใช้เลนส์การเคลื่อนไหวของกล้อง กำหนดมุมกล้อง ผู้กำกับรายการ จึงเปรียบเสมือนแม่ทัพในกองทัพ ที่ทำหน้าที่ควบคุมและกำกับงานทุก ๆ ด้าน รวมไปถึงการควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายเทคนิคในการผลิต รวมทั้งจัดหาสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในบทสารคดี ทั้งนี้ ผู้กำกับรายการอาจจะเป็นคนเดียวกันกับผู้เขียนบทและผู้ผลิตรายการก็ได้

1.4 ผู้กำกับเวที ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการผลิตรายการทั้งหมดบนเวที หรือบริเวณที่ใช้ถ่ายทำ ผู้กำกับเวที ทำหน้าที่เสมือนผู้ถ่ายทอดคำสั่งของผู้กำกับรายการ โดยใช้สัญญาณต่าง ๆเพื่อควบคุมบุคลากรในบริเวณที่ใช้ถ่ายทำให้ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

1.5 ผู้ประสานงาน มีหน้าที่ในการบริหารงบประมาณ จัดสรรปันส่วนเงินที่มีให้คุ้มค่าที่สุด ซึ่งฝ่ายประสานงานจะมี 2 คน โดยมีฝ่ายประสานงานว่าด้วยเรื่องของการเงินเพียงอย่างเดียว และฝ่ายประสานงานที่ทำหน้าที่คล้ายกับผู้จัดการกองถ่าย ซึ่งจะคอยติดตามประสานงานกับบุคคลต่าง ๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคุมงานในกองถ่ายให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ โดยรับคำสั่งจากผู้ผลิตรายการ เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ช่วยแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้กับกองถ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน หรือพาหนะรับส่งพนักงานของทีมงาน กรณีที่ออกไปถ่ายทำนอกสถานที่

1.6 ผู้ดำเนินรายการ พิธีกร ทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงสารคดี ซึ่งบทบาทของผู้ดำเนินรายการ จะขึ้นอยู่กับรูปแบบสารคดี

1.7 ผู้เชี่ยวชาญวิทยากรการผลิตสารคดีนั้นจำเป็นต้องหาข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะ หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จริงตอนนั้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวให้สอดคล้องกับสารคดี ต้องมีการตรวจสอบข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญหรือวิทยากรก่อน เพื่อความถูกต้อง

1.8 ช่างภาพ ทำหน้าที่เป็นผู้เลือกภาพถ่าย เพื่อให้สื่อความหมายได้ดีที่สุด จะต้องมีความชำนาญทั้งการควบคุมกล้อง และศิลปะการถ่ายภาพ ตามความต้องการของผู้กำกับรายการไม่ว่าผู้กำกับรายการจะสั่งให้เคลื่อนกล้องไปที่ใด จะใช้แพนกล้อง ดอลลี่ ซูม ช่างภาพจะรับคำสั่งและปฏิบัติตาม สำหรับความคมชัดนั้น เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของช่างภาพโดยตรง

1.9 ผู้กำกับเสียง เสียงเป็นองค์ประกอบสำคัญมากสำหรับสื่อโทรทัศน์ ผู้กำกับฝ่ายเสียง จะเป็นผู้ดูแลเสียงทั้งหมดในการผลิตสารคดี ทั้งเสียงพูด เสียงประกอบหรือดนตรีประกอบให้เหมาะสม กับเรื่องราวและได้คุณภาพเสียงที่ดีที่สุด เพื่อให้สารคดีน่าติดตาม และเพื่อให้ผู้ชมติดตามชมได้ อย่างมีอรรถรส

1.10 ผู้กำกับแสงแสงเป็นสิ่งสำคัญในการผลิตสารคดีเพราะกล้องโทรทัศน์จะไม่สามารถทำงานได้เลย หากมีแสงที่ไม่เพียงพอ เพราะกล้องต้องการปริมาณแสงจำนวนพอดีกับการที่จะผลิตภาพทางอิเลคทรอนิกส์ออกมาแต่การให้ปริมาณแสงที่เพียงพอเท่านั้นยังไม่สามารถช่วยให้กล้องโทรทัศน์ให้ภาพที่มีคุณภาพดีที่สุดได้ ยังต้องอาศัยแสงที่จัดไว้ให้กล้องโทรทัศน์สามารถจับภาพให้ดูสมจริงตามความต้องการของผู้ผลิตรายการได้ (คู่มือการผลิตสารคดีโทรทัศน์, 2554, หน้า 15)

5. แผนผังกระบวนการผลิตสารคดีโทรทัศน์ (Work Flow)

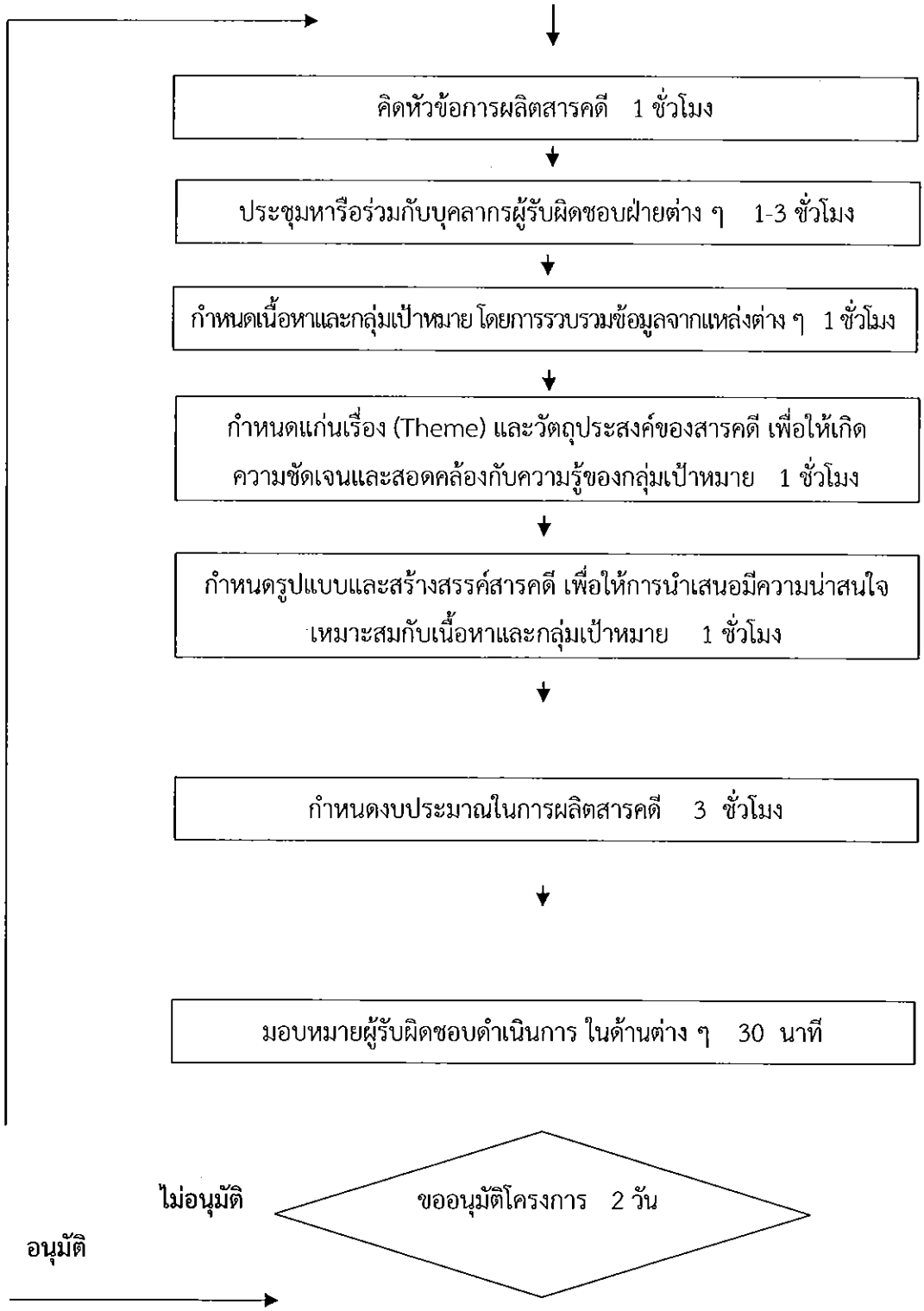

(คู่มือการผลิตสารคดีโทรทัศน์, 2554, หน้า 15)

หาข้อมูล/ จับประเด็น/ วางโครงเรื่อง/ เขียนบทสารคดี 1-2 สัปดาห์

↓

กำหนดสถานที่ถ่ายทำ/ วางแผนตารางการถ่ายทำ/ จัดเตรียมอุปกรณ์ และบุคลากร/ ติดต่อสถานที่และบุคคลที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า 1 สัปดาห์

↓

เดินทางไปถ่ายทำสารคดีตามตารางแผนงานที่วางไว้ 1 สัปดาห์

↓

ตรวจเช็คภาพ/ คัดเลือกภาพที่ดีที่สุด/ เลือกเพลงบรรเลงในสารคดี 1 สัปดาห์

↓

ทำการตัดต่อสารคดี/ ใส่กราฟิก/ เอฟเฟ็กต่าง ๆ เพื่อให้สารคดีมีความน่าสนใจ 5-7 วัน

↓

ตรวจเช็คสารคดีที่ตัดต่อเสร็จเรียบร้อยอีกครั้ง ก่อนนำไปส่งฝ่ายตรวจสอบ 1วัน

↓

จัดทำเอกสารนำส่ง พร้อมเทปบันทึกรายการส่งฝ่ายตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนนำบรรจุผังรายการ

↓

ดำเนินการแพร่ภาพออกอากาศสารคดี

↓

ประเมินคุณภาพสารคดีและการแพร่ภาพออกอากาศโดยทีมผลิตสารคดี

6. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการผลิตสารคดี ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

1. ขั้นตอนการผลิต (PRE - PRODUCTION)

-หาข้อมูล

-สำรวจสถานที่

-เขียนบท

-วางแผนการถ่ายทำ

2. ขั้นผลิตรายการ (PRODUCTION)

-ถ่ายทำ

3. ขั้นหลังการผลิต (POST - PRODUCTION)

-ทำกราฟฟิก

-ลำดับภาพ

-ทำดนตรีประกอบ

-บรรยาย

-มิกซ์เสียง

ขั้นตอนการผลิต (PRE - PRODUCTION)

ภายหลังจากได้รับมอบหมายงานการผลิตสารคดีแล้วผู้ผลิตสารคดีก็จะเริ่มดำเนินการปฏิบัติงาน ดังนี้

ประชุมวางแผนการผลิตสารคดีเพื่อกำหนดรูปแบบและเนื้อหา และการนำเสนอสารคดี

1.ประชุมหารือร่วมกับบุคลากรผู้รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางกรอบแนวคิดตามข้อกำหนดที่มีขีดจำกัด ทั้งงบประมาณ เครื่องมือ บุคลากร สถานที่ ภาวะเศรษฐกิจ และสิ่งอำนวยความสะดวก

2.กำหนดเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย โดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆทั้งเอกสาร ตำราจากห้องสมุด รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือพิมพ์ อินเตอร์เน็ท เว็บไซต์ และผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้าน

3.กำหนดแก่นเรื่อง (Theme) และวัตถุประสงค์ของสารคดี เพื่อให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

4.กำหนดรูปแบบและสร้างสรรค์สารคดี เพื่อให้การนำเสนอมีความน่าสนใจเหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนการเขียนบท ประกอบด้วย

1.การหาข้อมูล

- แหล่งข้อมูลอาจได้จากข้อมูลที่เป็นเอกสาร ข้อมูลภาพ และวัสดุ หรือข้อมูลจากบุคคล (ที่มีความน่าเชื่อถือ)

- ไม่ว่าจะเป็นแหล่งข้อมูลประเภทใดก็ตามสิ่งสำคัญ คือ หาแหล่งข้อมูลที่ถูกต้อง กับเรื่องให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะหาได้

- ตั้งคำถาม ข้อสงสัยกับข้อมูลนั้น ๆ ต้องซักถามให้มากที่สุด จนแน่ใจว่าไม่มีข้อสงสัยใด ๆ เพื่อให้มั่นใจว่าได้ข้อมูลที่ กว้าง – ลึก – ถูกต้องที่สุด

2. การจับประเด็น การพิจารณาว่าจะจับประเด็นไหนมาใช้ในงานเขียนแต่ละชิ้น ให้คำนึงถึง

- แนวคิดของรายการหรือของงาน (CONCEPT) ข้อมูลชิ้นเดียวกันอาจทำได้หลายรายการหรือแตกเป็นงานต่าง ๆ กันได้ ขึ้นอยู่กับแนวคิด (CONCEPT) ของรายการว่ากำหนดไว้อย่างไร

- ความสำคัญของประเด็น อะไรเป็นหลัก อะไรเป็นรอง ข้อมูลที่หามาได้ทั้งหมดสามารถแยกแยะออกมาได้เป็นประเด็นต่าง ๆ กัน เมื่อเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายการได้แล้วต้องคิดด้วยว่าประเด็นสำคัญใดบ้างที่ต้องใช้ ประเด็นรอง ๆ ลงไป ข้อใดที่ควรใช้ร่วมด้วย และประเด็นปลีกย่อยใดที่ตัดทิ้งได้

3. การวางโครงเรื่อง

-การวางโครงเรื่องมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกรอบความคิดในการนำเสนอเพื่อให้การวางแผนการผลิตเป็นไปได้อย่างถูกต้องและรอบคอบเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของทีมงาน และเพื่อความสะดวกในการพัฒนาบทสารคดี

- การวางโครงเรื่องต้องมีแก่นเรื่อง (THEME) ที่ชัดเจน และเดินเรื่องทั้งหมดอยู่บนแก่นเรื่องนั้น

- การวางโครงเรื่อง เป็นการร้อยเรียงประเด็นหลัก ประเด็นรองเข้าด้วยกันโดยไม่จำเป็นต้องไล่เรียงจากหลักไปหารองเสมอ แต่ให้คำนึงถึงความเชื่อมโยง (LINK) ของแต่ละประเด็นที่ร้อยต่อกันจนเป็นเรื่องที่น่าสนใจได้

- การวางโครงเรื่อง ไม่จำเป็นที่จะต้องเสนอในรูปแบบการบรรยายล้วนเสมอไปควรนำรูปแบบเทคนิคการนำเสนอแบบอื่นมาใช้ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม จะช่วยทำให้เรื่องมีมติให้ติดตาม

4. การเขียนบท

การเขียนบทสารคดี

สารคดีคือรายการสารคดีเป็นรายการที่มุ่งเน้นเสนอข้อเท็จจริงให้ความรู้ข้อมูลและเหตุการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ชมมุ่งให้ผู้ชมเมื่อชมแล้วมีแรงบันดาลใจให้กระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเรื่องราวที่เสนอเป็นเรื่องจริง

สารคดีคือ รูปแบบรายการที่บอกเล่าเรื่องราวให้สาระ ข้อเท็จจริงหรือความรู้แบบ มีความคิดสร้างสรรค์แสดงว่าในการเขียนบทสารคดี จำเป็นต้องคำนึง2ประเด็นหลักคือ

-ข้อมูลกายภาพ คือข้อเท็จจริงทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เช่นแม่น้ำ โขงยาวกี่กิโลเมตร มีการขุดลอกลองลัดบางกอกน้อยมีปีพ.ศ. ใด พื้นที่ราบลุ่มแม่นยำเจ้าพระยากินบริเวณกี่ตารางกิโลเมตรพวกนี้เป็นข้อมูลตายตัว เป็นตัวเลขเป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลง หรือเปลี่ยนน้อย หาได้จากเอกสาร หนังสือต่างๆ

-ข้อมูลทางจินตภาพ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะ ความคิด ความรู้สึกความคิด ความรู้สึกอาจเป็นของผู้เขียนบทหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องที่เรานำมาใช้ ในรายการ

3.แง่คิดมุมมองที่ดี สารคดีที่มีคุณค่า นอกจากจะให้ข้อเท็จจริงแล้ว มักให้แง่คิดหรือมุมมองที่ดีด้วยโดยเฉพาะทำให้เกิดสำนึกในทางสร้างสรรค์ เช่น สำนึกที่รักและหวงแหนแม่น้ำอันเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตและวัฒนธรรม แต่จะไว้ว่า เราทำหน้าที่เป็นคนบอกข้อเท็จ จริง เราไม่จำเป็นหรือบางเรื่องอาจไม่ควรด้วยซ้ำที่ จะชี้ให้คนคิดตามที่เราบอกแบบตรงๆ เราไม่ควรสรุปหรือชี้ นำความคิดของคนไปทางใดทางหนึ่งอย่าง0ตายตัวแต่อาจสอดแทรกความคิดอยู่ในการนำเสนอ

ประเด็นต่างๆ หรืออาจเสนอแง่คิดหลายอย่าง ให้คนเก็บไปคิดเองก็ ได้ประเภทสารคดีสารคดีสัน สารคดียาวขั้นตอนในการเขียนบทสารคดีค้นคว้าข้อมูลกำหนดแก่นเรื่อง ถามตัวเองว่า สิ่งที่อยากให้คนฟังได้รู้คืออะไรกำหนดประเด็นที่จะเสนอในเรื่องถามตัวเองว่าอยากเสนอเรื่องนั้นในแง่มุมใดบ้างที่จะสอดคล้องและนำไปสู่แก่นเรื่องหาประเด็นหลักประเด็นรองเพื่อเชื่อมโยง และส่งเสริมกันประเด็นที่ดีคืออะไร

-เป็นความสนใจของคน(Human Interest)

-เป็นการสร้างสรรค์ ใหม่(Creative)เสนอเรื่องใหม่ อัพเดทจากสิ่งที่คนเสนอไปแล้ว ไม่ซ้ำรอยเดิม

-ก่อให้เกิดทัศนคติเชิงบวก(Positive)

ทำให้เกิดการคิดตามในเชิงสร้างสรรค์ เช่น ทำเรื่องไหว้เจ้า ไม่ใช่ให้คนเชื่องมงายต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้จะโชคดีอย่างนั้นอย่างนี้ ควรเสนอให้เขาได้คิดตามถึงความสัมพันธ์ของความเชื่อ กับความเป็นจริงเพื่อให้ใช้วิจารณญาณได้ด้วยตัวเขาเอง โดยเราไม่ต้องอบรม หรือ ชี้ให้เห็น ไปทางเดียว

-มีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกมาเกี่ยวข้อง(Emotion)

คือไม่ใช้เสนอข้อมูลข้อเท็จจริงแห้งแต่มีจินตนาการมีสีสันทำให้คนฟังมีอารมณ์ร่วมไปได้ด้วย

-เป็นประเด็นที่ผู้เขียนรู้จริงมีข้อมู□ลน่าเชื่อถืออาจมาจากประสบการณ์ ในการลงพื้นที่ประสบพบเจอเอง หรือข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร หรือ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้ เกี่ยวข้องถ้าเป็นเรื่องที่มีความขัดแย้ง หรือ มีความเห็น ควรเสนอทั้งสองด้าน ส่วนมากคนเขียนก็จะเขียนเรื่องที่สนใจเป็นการเริ่มต้น เพราะรู้ว่าจะหาข้อมูลจากไหนและมีความรู้พื้นฐานอยู่บ้างแต่ถ้าต้องเขียนเรื่องที่ไม่ถนัดการค้นคว้าคือทางช่วยได้

-เป็นประเด็นที่ชัดเจนไม่ซับซ้อนหรือผู้เขียนต้องสามารถอธิบาย ให้ฟังง่ายได้กำหนดองค์ประกอบในการนำเสนอค้นคว้าเพิ่มเติมและเก็บข้อมูลเพื่อเขียนวางโครงเรื่องดูว่าจะเริ่มเรื่องยังไง เรียงประเด็นก่อนหลังอย่างไร แบ่งเป็นช่วงเป็นตอนอย่างไร จะใช้เสียงอะไรตรงไหนใช้เสียงสัมภาษณ์อะไร ตอน ไหน และ จะปิดท้ายให้ประทับใจอย่างไร

การวางโครงเรื่องตรงมีจังหวะในการดำเนินเรื่องคือ ต้องคิดว่า เปิดเรื่อง น่าสนใจแล้ว ดำเนินเรื่องไปถึงตรงไหนที่คนจะเริ่มเบื่อ ก็ สลับเอาสิ่งที่ตื่นตา ตื่นใจมาคั่นให้มีสีสัน และดึงดูดความสนใจต่อ การเรียงประเด็นและการกำหนดการใช้เสียงและองค์ประกอบต่างๆ จึงสำคัญ จำไว้ว่าต้องมีลักษณะเป็นคลื่น มีเน้น มีกระตุ้นให้สนใจ มีแผ่ว แทรกข้อมูล ส่วนที่อาจน่าเบื่อ แล้วคั่นด้วยสิ่งที่น่าสนใจ สลับกันไป ก็จะทำให้คนติดตามเรา และ ยังได้รับสาระที่ครบถ้วนด้วยลงมือเขียนบท

...ปล่อยความคิดให้ลื่นไหลออกมา เวลาเขียน นึกภาพ นึกว่า
เราอยากได้ยิน หรือ อยากหลับตาแล้วเห็นภาพอะไร จะช่วยให้เรามีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ในการทำให้คนดูเข้าใจและสนใจสารคดีของเราได้ เขียนไปเลย ยังไม่ต้องคิดเรื่องภาษา เพราะมาขัดเกลาได้ หากมานั่งกังวลเรื่องความผิดถูกความสละสลวยจะปิดกั้นความคิดของเราไว้ แต่เมื่อเขียนเสร็จ ต้องตรวจทานอ่านออกเสียงเสมอ สำคัญมาก แล้วแก้ไขจนฟังแล้วรื่นหูฟังง่ายเข้าใจง่าย และน่าสนใจ เป็นอันใช้ ได้ ใช้patternของการเขียนความเรียงก็ ได้ คือมีความนำเนื้อหาและสรุปกลวิธีในการดำเนินเรื่อง

- การทำสารคดี ไม่ว่าเป็นรายการหรืองานผลิตทางด้านนี้ต้องเข้าใจว่าการเขียนบทเป็นงานเขียนเพื่อเล่าเรื่องควบคู่ไปกับภาพ เมื่อเขียนบทต้องคิดถึงด้านภาพ (SHOT) เสมอว่าภาพสามารถเล่าเรื่องอะไรได้บ้าง ภาพเล่าเรื่องได้ชัดเจนหรือไม่

- เมื่อเขียนบทควรย้อนกลับไปอ่านทบทวนเป็นระยะ เพื่อเป็นการเล่าเรื่องมีความต่อเนื่องสละสลวยในการเรียบเรียงเรื่อง

7. มาตรฐานการปฏิบัติงาน

เมื่อเราได้บทสารคดีมาแล้ว จะทำให้เราทราบว่าแก่นหลักของเรื่องคืออะไร ขั้นตอนต่อไปคือ

-การกำหนดสถานที่ถ่ายทำ/ สำรวจสถานที่/ จัดเตรียมอุปกรณ์ถ่ายทำ โดยการตระเตรียมอุปกรณ์ เพื่อการบันทึกภาพตามตารางเวลา (Schedule) ที่กำหนดไว้ รวมทั้งกำหนดสถานที่ ที่จะใช้ในการบันทึกภาพ

- การเตรียมตารางและการวางแผนการถ่ายทำเพื่อให้ทีมผลิตรายการทุกคนได้รู้ว่ากิจกรรมอะไรจะทำช่วงไหน เสร็จเมื่อไร ใครรับผิดชอบกิจกรรมนั้น ซึ่งสามารถเห็นภาพรวมของการผลิตสารคดีทั้งหมดอย่างคร่าว ๆ และสามารถควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามตารางของการผลิต นอกจากนี้ ยังช่วยตรวจสอบความคืบหน้าของรายการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ก่อนที่ปัญหาเหล่านั้นจะเป็นอุปสรรคในการผลิตรายการต่อไป

- การถ่ายทำนอกสถานที่ ขั้นตอนที่จะต้องเตรียมทุกอย่างเพื่อความสะดวกในการถ่ายทำ

-การออกสำรวจสถานที่ หาจุดถ่ายที่ต้องการ ติดต่อขออนุญาตถ้าจำเป็น โดยการสำรวจสถานที่นั้นถ้ามีข้อจำกัดในเรื่องของระยะทางที่ไกลหรือไม่สะดวก เรื่องของเวลา ควรติดต่อนัดหมายวัน/เวลา บุคคลที่ต้องการสัมภาษณ์ไว้ให้พร้อม

- ประชุมซักซ้อมการปฏิบัติงาน จัดเตรียมอุปกรณ์และบุคลากร (เทคนิค ยานพาหนะ งบประมาณ)

-นัดหมายทีมงานให้พร้อม และเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการถ่ายทำ เรื่องของอุปกรณ์นี้สำคัญมากถ้าขาดแม้เพียงชิ้นเดียวก็จะทำให้มีปัญหาอย่างมากในการถ่ายทำนอกจากจะตรวจสอบให้ครบถ้วนแล้วก็ต้องดูสภาพการทำงานของอุปกรณ์ด้วยว่าบกพร่องหรือไม่

- อุปกรณ์ที่ใช้ในการถ่ายทำสารคดีนอกสถานที่

กล้อง	camera
เลนส์ประเภทต่างๆ	lens
ขาตั้งกล้อง	tripod
จอภาพ	monitor
ไมโครโฟน	microphone
แบตเตอรี่	battery
เครื่องชาร์ตแบตเตอรี่	battery charger
สายไฟ	cord
หูฟัง	earphone
เทปสำหรับบันทึกภาพ	videotape
อุปกรณ์เกี่ยวกับแสง	lighting device
แผ่นสะท้อนแสง	reflecting board
อุปกรณ์ประกอบฉาก	prop
แผ่นบันทึกการถ่ายทำ	checklist

การเตรียมสถานที่

สถานที่จริง (On Location) ผู้ผลิตจะต้องดูแลเรื่องการควบคุมแสงสว่าง และการควบคุมเสียงรบกวนให้น้อยลง การเตรียมอุปกรณ์การผลิตในการถ่ายทำ ณ สถานที่จริง ผู้ผลิตต้องตรวจสอบความพร้อมด้านกล้อง เทป ไมค์ ไฟ การเตรียมการด้านเสียงแสง ควรมีการทดสอบทั้งแสงเสียงให้พร้อมก่อนบันทึกรายการ

การเตรียมความพร้อมก่อนถ่ายทำ

ผู้ผลิตรายการจะต้องตรวจสอบความพร้อมทุกด้าน โดยดูจากกระดาษบันทึกซึ่งเรียกว่า Fact Sheet หรือ Facility Sheet ซึ่งผู้ผลิตรายการจะจดรายละเอียด และข้อความที่จำเป็นด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ บุคลากร ด้านเทคนิค ด้านการแสดง คนงาน และอื่น ๆ นอกจากนี้ ผู้ผลิตรายการจะต้องตรวจสอบตารางการปฏิบัติงานรวมทั้งตารางเวลาที่กำหนดในการปฏิบัติงานเรียงตามลำดับและกำหนดเวลาที่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ จะเข้าประจำหน้าที่ทั้งหมด ผู้ผลิตสารคดีจะต้องตรวจสอบ

ตารางการถ่ายทำว่าในวันที่ถ่ายและมีใครต้องมาเข้าฉากบ้าง ช่วงเช้าหรือบ่าย เวลาเท่าใด ซึ่งตารางถ่ายทำ (Shooting Schedule) นี้ มีไว้เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพประหยัดเวลาผู้แสดง ประหยัดคนงานและอุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ

PRODUCTION : การปฏิบัติงานระหว่างการผลิตสารคดี

การปฏิบัติงาน การกำกับและถ่ายทำสารคดี ต้องเริ่มจากการฝึกซ้อม ผู้ผลิตสารคดี จะกำหนดตารางฝึกซ้อมไว้ล่วงหน้า โดยระบุวัน เวลา สถานที่ ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องมาซ้อม สำหรับสารคดีที่มีความซับซ้อนมาก ก็ควรจะต้องซ้อมก่อนวันผลิตสารคดีและบุคลากรสำคัญ ๆ ผู้กำกับรายการ ผู้ช่วยกำกับรายการ ผู้กำกับเวที ฝ่ายช่างภาพ ฝ่ายเสียง ฝ่ายแสง และฝ่ายอื่น ๆ จะต้องมาซ้อม เพื่อให้เข้าใจตรงกันโดยตลอด

การถ่ายทำรายการ เป็นขั้นตอนที่จะทำการบันทึกภาพต่าง ๆ ตามเนื้อหาที่กำหนดในบทโทรทัศน์ แต่ก่อนที่จะถึงเวลาทำการบันทึกภาพ ผู้กำกับรายการควรตรวจสอบสิ่งต่าง ๆ ว่าเรียบร้อยและพร้อมที่จะถ่ายทำหรือไม่ โดยเฉพาะการตรวจสอบเรื่องของมุมภาพ ตำแหน่งภาพกับมุมของฉาก รวมไปจนถึงเรื่องของสี ความคมชัดความถูกต้อง และในกรณีที่เป็นการบันทึกภาพ เมื่อทำการบันทึกภาพเสร็จแล้ว ควรจะมีการ Rewind เทป เพื่อเช็คดูภาพที่บันทึกไปนั้นว่ามีความคมชัดและถูกต้องหรือไม่ มีอะไรบกพร่องไหม หากพบสิ่งบกพร่องก็จะได้บันทึกถ่ายทำใหม่ทันที**POST-**

PRODUCTION : การดำเนินงานหลังการถ่ายทำ

การดำเนินงานหลังการถ่ายทำผลิตสารคดี เป็นกระบวนการท้ายสุดของการผลิตสารคดี เป็นการเอาเทปทั้งหมดที่บันทึกภาพมาคัดเลือกภาพที่ดีที่สุด แล้วตัดต่อเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้ทำการตัดต่อจะต้องเข้าใจบทสารคดีนั้นเป็นอย่างดี ในบางกรณีผู้เขียนบทความอาจมาควบคุมการตัดต่อ หรือทำหน้าที่เป็นผู้ตัดต่อเองก็ได้ เมื่อผู้ตัดต่อเข้าใจบทว่ากล่าวถึงอะไร มีลำดับขั้นตอนความเป็นมาของเรื่องราวอย่างไร แล้วจึงลงมือทำการตัดต่อ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก การเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ต้องมีความประณีต พิถีพิถัน เพื่อให้เนื้อเรื่องออกมาได้ตามบทโทรทัศน์กำหนด และได้อารมณ์ของเรื่องราวนั้นอย่างสมบูรณ์ มีความน่าสนใจและน่าติดตามด้วย การตัดต่อภาพอาจมีการนำเอาเทคนิคภาพมาพลิกแพลงได้ หลังจากที่ตัดต่อภาพและบันทึกเสียงทุกอย่างเสร็จสมบูรณ์แล้ ก็นำเอาเทปที่สมบูรณ์แล้วส่งให้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบ (กบว. ของสถานี ฯ) เพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำเผยแพร่ออกอากาศต่อไป(คู่มือการผลิตสารคดีโทรทัศน์, 2554, หน้า 13)

การออกอากาศ

การแพร่ภาพออกอากาศ ต้องมีการวางแผนล่วงหน้า จะต้องจัดเวลาการออกอากาศให้เหมาะสมกับสภาพการรับชมรายการของกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย(คู่มือการผลิตสารคดีโทรทัศน์, 2554, หน้า 15)

การประเมินรายการ

การประเมินผลรายการเพื่อให้ได้ข้อมูลมาปรับปรุงรายการให้เหมาะสม ทันสมัย ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การทำงานเป็นทีม (Team Work) พร้อมด้วยการวางแผนที่ดี จึงนับเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตรายการ ความสำเร็จของรายการเกิดจากการร่วมแสดงความคิด

2.2จังหวัดแพร่

เมืองแพร่เป็นเมืองโบราณ อายุประมาณ 1,000 ปี เริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นเมืองประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 หลังจากการก่อตั้งเมืองเชียงใหม่และสุโขทัย ซึ่งตามศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช จารึกเอาไว้ว่าเมืองแพร่เคยเป็นเมืองหนึ่งของอาณาจักรสุโขทัย มีชื่อว่า "เมืองแพล" ต่อมาสมัยขอมเรืองอำนาจได้เปลี่ยนชื่อเมืองแพลเป็น "เวียงโกศัย" ซึ่งแปลว่า ผ้าแพร และต่อมาเปลี่ยนเป็นเมืองแพร่ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าเปลี่ยนตั้งแต่สมัยใดซึ่งชาวล้านนา นิยมออกเสียงเป็น "เมืองแป้" ชื่อ "เวียงโกศัย" น่าจะมาจากชื่อดอยที่เป็นที่ตั้งขององค์พระธาตุช่อแฮ ซึ่งเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองแพร่ คือ ดอยโกสิยธชัคบรรพต หมายถึง ดอยแห่งผ้าแพร เมืองแพล เป็นชื่อที่ปรากฏ ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชหลักที่ 1 ด้านที่ 4 โดยคำว่า แพล น่าจะมาจากศรัทธาของ ชาวเมืองที่มีต่อพระธาตุช่อแพร หรือช่อแฮที่สร้างขึ้น ภายหลังการสร้างเมืองต่อมาจึงได้เรียกชื่อ เมืองของตนว่า เมืองแพล และได้กลายเสียงเป็นเมืองแพร่ปัจจุบัน จากตำนานเมืองเหนือเมืองแพร่มีชื่อเดิมว่า "พลนคร" หรือ "เมืองพล" และเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองแพล และในสมัยขอมเรืองอำนาจราว พ.ศ.470 – 1560 พระนางจามเทวีได้แผ่อำนาจเข้าครอบครองดินแดนในเขตล้านนา ได้เปลี่ยนชื่อเมืองแพลเป็น "โกศัยนคร" หรือ "นครโกศัย" หรือ "เวียงโกศัย" ซึ่งแปลว่า ผ้าแพร นับตั้งแต่นั้นมาได้มีผู้ครอบครองสืบเนื่องกันต่อมาหลายสมัย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้เปลี่ยนมาปกครองจากเจ้าผู้ครองนครเป็นเทศาภิบาลในปี พ.ศ.2440 และได้โปรดเกล้าให้พระยาไชยบูรณ์ (ทองอยู่ สุวรรณบาตร) ไปเป็นข้าหลวงกำกับการปกครองเมืองแพร่เป็นคนแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2445 พวกเงี้ยวที่อาศัยอยู่ในเมืองแพร่ได้ก่อความวุ่นวายขึ้น โดยได้บุกยึดสถานที่ราชการที่สำคัญ เช่น ศาลากลางจังหวัดและไปรษณีย์ เป็นต้น และได้ปล้นเงินคลังของจังหวัด ตลอดจนปล้นนักโทษออกจากเรือนจำ ซึ่งพระยาไชยบูรณ์ได้ทำการต่อสู้ปกป้องจากพวกเงี้ยวอย่างเต็มความสามารถ แต่

ถูกพวกเงี้ยวจับตัวได้และบังคับให้ลงนามยกเมืองให้ ซึ่งพระยาไชยบูรณ์ไม่ยอม พวกเงี้ยวจึงได้นำตัวไปตัดศีรษะที่บ้านร่องกาศ ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) นำทัพหลวงและกองทัพจากเมืองใกล้เคียงทำการปราบปรามพวกเงี้ยวได้อย่างราบคาบ

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดแพร่เป็นจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งเหนือที่ 17.70 ถึง 18.84 องศา กับเส้นแวงที่ 99.58 ถึง 100.32 องศา อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 155 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงหมายเลข 11 และ 101 ประมาณ 555 กิโลเมตร และทางรถไฟ 550 กิโลเมตร (ถึงสถานีรถไฟเด่นชัย) มีเนื้อที่ประมาณ 6,538.59 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,086,625 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.27 ของพื้นที่ประเทศ จัดเป็นพื้นที่จังหวัดขนาดกลาง มีความกว้างประมาณ 59 กิโลเมตร (วัดจากตะวันออกสุดของอำเภอเมืองตะวันตกสุดของอำเภอลอง) มีความยาวประมาณ 118 กิโลเมตร (วัดจากเหนือสุดของอำเภอสอง ใต้สุดของอำเภอวังชิ้น) ปัจจุบัน ที่ตั้งของจังหวัดแพร่นับเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ ที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคเหนือที่ติดต่อไปยังจังหวัดน่าน พะเยา เชียงราย ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ จึงเรียกได้ว่าจังหวัดแพร่เป็น ประตูสู่ล้านนา

จังหวัดแพร่เป็นจังหวัดที่มีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ทิศ มีภูเขาที่สูงที่สุดอยู่ที่ ดอยกู่สถาน (บางชื่อเรียกว่าดอยธง) สูง 1,630 เมตร[6]จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยทั่วไปพื้นที่ราบจะมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120-200 เมตร สำหรับตัวเมืองแพร่มีความสูง 161[7] เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง แม่น้ำยมเป็นลำน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดแพร่ต้นกำเนิดจากเทือกเขาผีปันน้ำ อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์-กลางเดือนพฤษภาคม จะมีอากาศร้อน อบอ้าว อุณหภูมิสูงสุดที่เคยวัดได้ 43.6 องศาเซลเซียสเมื่อปี พ.ศ. 2526 อุณหภูมิเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน 37.3 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม-กลางเดือนตุลาคม มีน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีประมาณ 1,000-1,500 มิลมิเมตร

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนตุลาคม-ปลายเดือนกุมภาพันธ์ จะมีอากาศหนาวอาจถึงหนาวจัดในบางปี อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยวัดได้ 4.6 องศาเซลเซียสเมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 251

อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในเดือนมกราคม 14.4 องศาเซลเซียจังหวัดแพร่.
(http://www.phrae.go.th, 2557)

แหล่งท่องเที่ยว

คุ้มเจ้าหลวง สร้างขึ้นก่อนสมัยเงี้ยวปล้นเมืองแพร่ประมาณ 100 ปี ประมาณ 2435 หลังจากเจ้าหลวงเมืองแพร่ คือ เจ้าพิริยเทพวงศ์ ได้ลี้ภัยไปอยู่เมืองหลวงพระบางแล้ว คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ได้กลายเป็นที่ตั้งของกองทหารม้าที่ทางกรุงเทพฯ ได้ส่งมารักษาความสงบเรียบร้อยในเมืองแพร่อยู่ระยะหนึ่ง บริเวณที่ ตั้งของคุ้มเจ้าหลวงมีอาณาเขตครอบคลุมถึงที่ตั้งของห้องสมุดประชาชนจังหวัดแพร่ และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองแพร่ในปัจจุบันซึ่งบริเวณนี้มีศาลาหลังใหญ่ เป็นคอกม้าเก่าต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้มีประกาศพระราชบัญญัติการประถมศึกษาขึ้นบริเวณคอกม้าเก่าจึงเป็นที่ตั้ง ขของโรงเรียนประจำจังหวัดชาย เรียกกันสมัยนั้นว่า "โรงเรียนคอกม้า" (ปัจจุบันคือ โรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่ และได้ย้ายไปอยู่บริเวณ ถนนยันตรกิจโกศล) ต่อมา วันที่ 5 ธันวาคม 2547 จังหวัดแพร่ได้มอบคุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่เป็นผู้ดูแล เพื่อเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์เมืองแพร่ "คุ้มเจ้าหลวง" ให้ประชาชนได้เข้าไปเยี่ยมชมและศึกษาประวัติและเรื่องราวในอดีตของจังหวัด แพร่ ซึ่งหลังจากที่ได้รับมอบแล้วองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ได้ทำการปรับปรุงภายในพิพิธภัณฑ์เมืองแพร่ "คุ้มเจ้าหลวง" และตกแต่สภาพภูมิทัศน์โดยรอบให้สวยงาม พร้อมทั้งได้จัดตั้งสำนักงานและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วน จังหวัดแพร่ได้ดูแล มีรูปทรงอาคารเป็นแบบไทยผสมยุโรป หรือที่เรียกว่าแบบขนมปังขิง มีความหรูหรา สง่างามและโอ่โถงมาก เป็นฝีมือช่างชาวจีนและช่างพื้นบ้าน ใต้ถุนอาคารมีห้องสำหรับควบคุมข้าทาสของเจ้าหลวงฯ ที่กระทำผิด ทำให้มีเรื่องเล่าขานว่ามีวิญญาณสิงสถิตอยู่จวบจนปัจจุบัน บริเวณชั้น 2 ของคุ้มเป็นที่ประดิษฐ์ฐานของพระบรมสารีริกธาตุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้สักการบูชา

ภาพที่1 คุ้มเจ้าหลวง

i6844091

สำนักหอสมุด
17 ก.ย. 2558

บ้านวงศ์บุรี

บ้านวงศ์บุรี ตั้งอยู่เลขที่ 50 ถนนคำลือ (ถนนหลังจวนผู้ว่า สี่แยกพระนอนเหนือ ใกล้กับวัดพงษ์สุนันท์) อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เป็นบ้านของเจ้าพรหม(หลวงพงษ์พิบูลย์) ผู้สืบเชื้อสายมาจากอดีตเจ้าเมืองแพร่ และ เจ้าสุนันทา วงศ์บุรี ธิดาเจ้าบุรี (พระยาบุรีรัตน์) ก่อสร้างในปี พ.ศ. 2440 ลักษณะอาคาร อาคารเป็นเรือนปั้นหยา สองชั้น แบบยุโรปประยุกต์ ตกแต่งลวดลายแบบเรือนขนมปังขิง ก่อสร้างโดยช่างชาวจีนกวางตุ้ง มีลวดลายไม้แกะสลักประดับตัวบ้านทั่วไปจุดเด่นของ อาคารนี้คือลวดลายไม้แกะสลักที่หน้าจั่ว ชายคา ระเบียง ช่องลม ชายน้ำ หน้าต่างและประตู ที่ประตูด้านหน้าเป็นปูนปั้นรูปแพะซึ่งเป็นตัวแทนของหลวงพงษ์พิบูลย์และแม่เจ้าสุนันทาซึ่ง เกิดในปีแพะ ภายในบ้านตกแต่งด้วยเครื่องใช้เก่าแก่ของตระกูล ได้แก่ เครื่องเรือน เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา เอกสารที่ สำคัญ เช่น เอกสารการซื้อขายทาส ฯลฯ บ้านวงศ์บุรี ได้รับรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น ปี 2536 ของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

ภาพที่2 บ้านวงศ์บุรี

ภาพที่3 บ้านวงศ์บุรี

บ้านประทับใจ

เมื่อเดินทางมาถึงบ้านประทับใจหรือที่เรียกว่าบ้านเสาร้อยต้น มีลานจอดรถที่หน้าทางเข้าก่อนที่จะเข้าชมภายในบริเวณบ้าน จะมีการเก็บค่าเข้าชม 20 บาทและได้รับพวงกุญแจ ที่ระลึกบ้านประทับใจจังหวัดแพร่ คนละ 1 ชิ้นหน้าบ้านประทับใจมีร้านขายของที่ระลึก เป็นซุ้มเล็กๆ มีสินค้ามากมายหลายอย่างเมื่อเดินผ่านซุ้มประตูบ้านประทับใจเข้าไปแล้ว จะมีการตกแต่งด้วยสวน ไม้ดอกสวยงามมีเกวียนจอดไว้ให้ชม 2เล่มมีลวดลายสวยงามเพราะ เป็นเกวียนสำหรับการเดินทาง มากกว่าการบรรทุกของ ไม่ไกลนักก็ถึงทางเข้าตัวบ้านประทับใจ ที่มองเห็นจากภายนอกบ้านประทับใจมีลักษณะไม่สูงนักจน คิดว่าเป็นบ้านชั้นเดียวมากกว่า ที่จะเป็น 2 ชั้น แต่ใต้ถุนบ้าน มีเครื่องตกแต่งบ้าน เช่นโต๊ะ เก้าอี้ ม้านั่ง และอื่นๆ เก็บรักษาไว้ และมีการกั้นผนังล้อมรอบใต้ถุน จนกลายเป็นบ้าน 2 ชั้นบ้านประทับใจชั้นล่างเริ่มต้นการเดินชมบ้านประทับใจจากชั้น

ล่างหรือใต้ถุนบ้านภายใน นี้มีอุปกรณ์เครื่องตกแต่งบ้าน หลายอย่างมากมาย ซึ่งล้วนแต่ทำจากไม้สักทั้งสิ้น ดูจากขนาด ของโต๊ะซึ่งใช้แผ่นไม้สักปูเพียง 2 แผ่นแสดงให้เห็นว่า ขนาดของต้นสักที่ใช้กันในสมัยนั้น ต้นใหญ่ขนาดไหน นอกจากนี้ยังมีตู้เก็บของไว้โชว์ของเล็กๆ หลายๆ ชิ้นเป็นตู้กระจกทำด้วย ไม้สักแกะสลักสวยงามภาพล่างขวา เป็นชั้นสองของตัวบ้านประทับใจซึ่งมีบันไดทางขึ้นอยู่นอกชานด้านหน้าบ้าน บริเวณนี้เป็นโถงโล่งไม่มีหลังคาตามแบบการสร้างบ้านในสมัยนั้น จัดไว้เป็นชุดสำหรับรับแขก หรือนั่งเล่นยามว่าง โคนเสาแกะสลักเอกลักษณ์บ้านประทับใจ ส่วนหนึ่งที่เป็นจุดเด่นที่สุดของบ้านประทับใจหรือบ้านเสาร้อยต้นก็คือลวด ลายการแกะสลัก ที่โคนเสา มีลวดลายช้างและป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ การแกะสลักลวดลายที่สวยงามนี้บนโคน เสาทุกต้น ของตัว

ภาพที่4 บ้านประทับใจ

ภาพที่5 บ้านประทับใจ

พิพิธภัณฑ์เสรีไทยแพร่

ตั้งอยู่ด้านหลังของโรงแรมภราดร ถนนยันตรกิจโกศล อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2550 โดยนายภุชงค์ กันทาธรรม บุตรชายของนายทอง กันทาธรรม อดีตหัวหน้าเสรีไทยสายแพร่ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพคารวะต่อ บรรพบุรุษ ผู้กล้าหาญของเมืองแพร่และเพื่อแสดงเรื่องราวสำคัญใน อดีตที่สำคัญของชาวแพร่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ การเสียสละที่ยิ่งใหญ่เพื่อชาติ แสดงถึงความสมัครสมานสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจเพื่อประเทศชาติ ขบวนการเสรีไทยในภาคเหนือมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแพร่ มีนายปรีดี พนมยงค์ และนายทอง กันทาธรรมเป็นหัวแรงหลักในการดำเนินงานปฏิบัติการครั้งแรก เมื่อเดือนกันยายน 2487 เรียกว่า ปฏิบัติการฮอทฟูท โดย ร.ท. บุญมาก เทศบุตร และ ร.ต. วิมล วิริยะวิทยเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจกระโดดร่มลงที่แพร่พร้อมสัมภาร์ มีศูนย์บัญชาการอยู่ที่บ้านหนองม่วงไข่ ได้รับการสนับสนุนทางอากาศ โดยการกระโดร่มครั้งต่อไป ครั้ง ซึ่งเป็นระยะที่ได้ตั้งศูนย์ไซเรน ขึ้นที่กรุงเทพฯ แล้วมีการนัดหมายชัดเจนระหว่างทางอากาศและภาคพื้นดิน เรียกปฏิบัติการทั้ง 3 ครั้งนี้ว่า ปฏิบัติการนิวเมอรัล ซึ่งการปฏิบัติการแต่ละครั้งเป็นการขนถ่ายสรรพาวุธ เสบียง และยารักษาโรค เพื่อเป็นเครื่องช่วยในการปฏิบัติงาน ตลอดจนนำครูฝึกทั้งชาวต่างชาติและชาวไทยมายังเมืองแพร่ ภารกิจของแกนนำเสรี ไทยในเมืองแพร่เป็นการหาข่าวจุดที่ตั้งของทหารญี่ปุ่น การรับส่งข่าว การเก็บอาวุธอเมริกันและการรบแบบจรยุทธ์ โดยมีผู้ร่วมขบวนการกว่า 500 นาย การกำเนิดเสรีไทย นั้นเกิดขึ้นในระหว่างสงครามมหาเอเชียบุรพา กองทัพญี่ปุ่นด้วยกำลังที่เหนือกว่าได้เข้ามายึดครองประเทศไทยและดินแดนส่วนใหญ่ในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลไทย ในขณะนั้นจำเป็นต้องให้ความร่วมมือแก่ญี่ปุ่น ดังนั้นในวันที่ 21 ธันวาคม 2484 ญี่ปุ่นกับไทยได้ลงนามในกติกาสัญญาเป็นพันธมิตรกัน ประเทศไทยจึงได้ประกาศสงครามต่ออังกฤษและสหรัฐอเมริกา บรรดาคนไทยทั้งในและต่างประเทศ ผู้มีจิตสำนึกในความเป็นคนไทยจึงรวมพลังก่อ

ภาพที่6 พิพิธภัณฑ์เสรีไทย

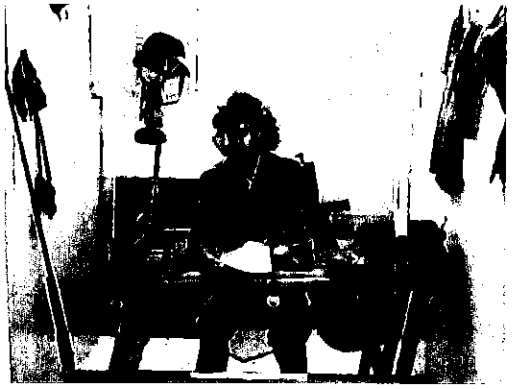

ภาพที่ 7 พิพิธภัณฑ์เสรีไทย

เกิดขบวนการเสรีไทย โดยเชื่อว่าการรบในระยะยาวกำลังของฝ่ายพันธมิตรจะเติบโตและสามารถเอาชนะสงครามได้ ไทยอาจประสบปัญหาเป็นฝ่ายแพ้สงคราม ขบวนการเสรีไทยจึงได้ติดต่อพร้อมที่จะร่วมมือกับฝ่ายพันธมิตรในทุกทาง ในระหว่างเวลา 3 ปีครึ่ง ของสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ ขบวนการเสรีไทยได้ร่วมปฏิบัติการ ทั้งการทหาร ด้านการทูต และการเมืองด้วยความสุขุมรอบคอบ ได้สร้างความประทับใจในความจริงใจของขบวนการเสรีไทยแก่ฝ่ายพันธมิตร เมื่อญี่ปุ่นยอมจำนนโดยปราศจากเงื่อนไข เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2488 ฝ่ายพันธมิตรจึงได้แจ้งให้ผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ในรัชกาลที่ 8 ซึ่งเป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยว่าสัมพันธมิตรไม่ถือว่าประเทศไทยแพ้สงคราม ไม่ต้องถูกยึดครอง และให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับนานาชาติกลับคืนสู่สถานภาพเหมือนก่อนสงคราม ในวันที่ 8 ธันวาคม 2484 นายปรีดี พนมยงค์ จึงได้กำหนดให้วันที่ 16 สิงหาคม เป็นวันที่ระลึกถึง วีรกรรมกู้ชาติของขบวนการเสรีไทย สำหรับพิพิธภัณฑ์เสรีไทยแพร่นั้น เปิดให้ข้าราชการ ประชาชน นักเรียน นักศึกษาเข้าชมฟรี ทุกวัน หากเข้าชมเป็นกลุ่มคณะสามารถติดต่อล่วงหน้าจะได้จัดวิทยากรบรรยายให้ความรู้ไปด้วย ภายในพิพิธภัณฑ์ มีรูปภาพ ข้อมูลขบวนการเสรีไทย ที่จัดเรียงรายพร้อมประวัติต่างๆ ให้ศึกษา นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายของที่ระลึกประเภทเสื้อ แก้วกาแฟ พวงกุญแจ สำหรับผู้สนใจอีกด้ว

วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร

ตั้งอยู่ถนนเจริญเมือง อำเภอเมืองแพร่ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร แต่เดิมนั้นเป็นวัดราษฎร์ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้ยกฐานะ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ประเภทวรวิหาร นั้นวัดพระบาทมิ่งเมืองมาจากสองวัดรวมกัน ได้แก่ วัดพระบาท และวัดมิ่งเมือง ตั้งอยู่ห่างกันเพียงมีถนน กั้นเท่านั้น วัดพระบาทเป็นวัดของอุปราชหรือเจ้าหน้าหอ ส่วนวัดมิ่งเมืองเป็นวัดของเจ้าผู้ครองนครแพร่เมื่อเมือง แพร่ล้มเลิกระบบเจ้าผู้ครองนคร วัดทั้งสองก็ถูกทอดทิ้งอยู่ในสภาพทรุดโทรมมากกระทั่งคณะกรรมการ จังหวัดเห็นสมควรรวมสองวัดเข้าด้วยกัน ให้ชื่อว่า วัดพระบาทมิ่งเมือง มาจนทุกวัน ปัจจุบันวัดนี้เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี พระคู่บ้านคู่

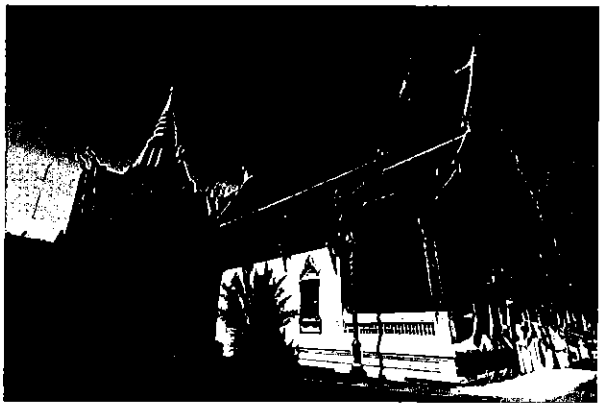

ภาพที่8 วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร

เมืองของจังหวัดแพร่และยังมีพระเจดีย์มิ่งเมือง ซึ่งเป็นเจดีย์เก่าแก่มีรอย พระพุทธบาทจำลองอยู่ภายใน นอกจากนี้วัดนี้ยังเป็นที่ตั้งของมูลนิธิยาขอบอนุสรณ์เพื่อระลึกถึง "ยาขอบ"หรือ นายโชติ แพร่พันธุ์ นักเขียนผู้ล่วงลับไปแล้วซึ่งเป็นทายาทเจ้าเมืองแพร่คนสุดท้าย

ตามป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยวบอกข้อมูลไว้ว่า "วัดนี้เป็นวัดที่เก่าแก่ไม่ปรากฏว่าสร้างขึ้นเมื่อใดแต่เดิมแยกเป็น 2 วัด คือวัดพระบาทอันมีจุดเด่นที่รอยพระพุทธบาท เป็นวัดของเจ้าผู้ครองนคร และวัดมิ่งเมือง ซึ่งมีพระธาตุมิ่งเมืองเป็นของสำคัญ เป็นวัดของอุปราช ต่อมาภายหลัง เมื่อไม่มีเจ้าครองนครแล้วทางราชการจึงให้รวมวัดทั้งสองเข้าด้วยกัน และมีการบูรณะวัดอีกหลายครั้ง ครั้งสำคัญคือ การสร้างพระอุโบสถใหม่เนื่องจากหลังเก่าถูกไฟไหม้ไปจนหมดสิ้น"

ความสำคัญต่อชุมชน

เป็นพระอารามหลวงแห่งเดียวในจังหวัดแพร่ จัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวแพร่ ในวัดมีเจดีย์มิ่งเมือง และเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธโกศัยศิริชัยมหาศากยมุนี อันเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง นอกจากนี้ยังเป็นที่เก็บรักษาพระคัมภีร์ปักด้วยไหม พระคัมภีร์ที่ตัวอักขระ ประดิษฐ์ขึ้นจากการปักด้วยไหมทีละตัว นับเป็นศิลปวัตถุชิ้นเอกชิ้นหนึ่งของจังหวัดแพร่

วัดจอมสวรรค์ สร้างสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2437 โดยชาวเงี้ยว ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในพม่า และเดินทางมา ค้าขายที่เมืองแพร่ เมื่อเกิดเหตุการณ์เงี้ยวปล้นเมืองแพร่ วัดจึงถูกปล่อยให้ทรุดโทรม ต่อมาได้รับการบูรณะจากชาวไทยใหญ่ภายในวัดมีโบราณวัตถุที่มีคุณค่า หลายอย่างของเมืองแพร่และชาติไทยเป็นศิลปะอันล้ำค่าของพระพุทธ ศาสนา กรมศิลปากรได้เล็งเห็นความสำคัญของโบราณสถานและโบราณวัตถุอันล้ำค่า จึงได้จดทะเบียนไว้เป็นสมบัติของชาติ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2533 เพื่อจะได้อนุรักษ์ ไว้ให้ลูกหลานสืบไป วัดจอมสวรรค์ ตั้งอยู่บนถนนยันตรกิจโกศล ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัด 1 กิโลเมตร เป็นวัดเก่าแก่สร้างด้วยศิลปะพุกาม (พม่า) มีศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่สวยงามและทรงคุณค่า ศาลาการเปรียญและกุฏิ อยู่ในอาคารเดียวกัน ตัวอาคารสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง มีหลังคาเล็กใหญ่ลดหลั่นกันเป็นชั้นรวม 9 ชั้น ฝาผนังแบ่งเป็นตอนๆ คล้ายข้ออ้อย ภายในแสดงให้เห็นฝีมือการตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจง เสาและเพดานประดับกระจกสีงดงาม มีบันไดขึ้นลงด้านหน้า

ภาพที่9 วัดจอมสวรรค์

2 ข้าง ประดับด้วยทองเหลือง ตีและเจาะให้เป็นลวดลายแบบพม่า เสาไม้ในส่วนของอาคารที่เป็นโบสถ์ลงรักปิดทอง ตกแต่งลวดลายคล้ายสีทองน้ำ มีข้อความเป็นภาษาพม่า จารึกไว้รอบเสามีจำนวนทั้งสิ้น 35 ต้น เสาอื่นๆ อีก 14 ต้น ลงรักปิดทองและประดับกระจกสี เจดีย์มีรูปทรงแบบพม่า คือ มีเจดีย์ใหญ่อยู่กลางรายล้อมด้วยเจดีย์เล็กทั้ง 4 ด้าน ด้านละ 3 องค์

จุดเด่นหรือสิ่งที่น่าสนใจ

โบราณวัตถุภายในวัด ได้แก่ คัมภีร์โบราณที่ทำจากงาช้าง ดอกไม้หิน ปืนคาบศิลา หลวงพ่อสาน

•หลวงพ่อสานเป็นพระพุทธรูปที่สร้างโดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นองค์ลงรัก ปิดทอง

• พระพุทธรูปงาช้าง ศิลปะแบบพม่า

• คัมภีร์งาช้าง หรือคัมภีร์ปาติโมกข์ โดยนำงาช้างมาบดแล้วอัดเป็น แผ่นบางๆ

• เขียนลงรักแดง จารึกเป็นอักษรพม่าบุษบกลวดลายวิจิตรงดงาม

ประดิษฐานพระพุทธรูปหินอ่อน

กำแพงเมืองแพร่ สร้างปางบรรพ์เป็นขอบเขตคูคันโอบล้อมพูนดินก่อเป็นสันเสริมอิฐ บรรพบุรุษเตรียมการพร้อม ปิดกั้นอันตราย นอกเมืองทิศเหนือตก ยามอุทกภัยไหลล้นฝั่ง น้ำยมเซาะตลิ่งพัง ถาโถมถั่งหลั่งเนืองนอง บ่อาจท่วมเมืองได้ น้ำไหลคืนสู่คูคลอง กำแพงเป็นเขตป้องกัน น้ำหลากเวียงพ้นภัย แม้มีไพรีรุก มิอาจบุกเข้าเมืองได้ คงยากจะชิงชัย สมัยโบราณประโยชน์มี หลักฐานประวัติศาสตร์ สมบัติชาติอย่ำย่ำยี กำแพงเมืองเป็นศักดิ์ศรี คูเมืองชี้แหล่งอารยธรรม (วรพร บำบัดประพันธ์)สถานที่ตั้ง อยู่ในเขตเทศบาลเมืองแพร่ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ประวัติความเป็นมา ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าสร้างในสมัยใด แต่มีอายุมากกว่า ๑,๑๐๐ ปี คือมีหลักฐานจากประวัติวัดหลวง ที่กล่าวว่า " ....พ.ศ. ๑๓๗๔ ท้าวพหุสิงห์ราชโอรสของพ่อขุนหลวงพล ขึ้นครองเมืองพลทรงรับสั่งให้ขุนพระวิษณุวังไชย เป็นแม่งานทำการบูรณะอารามวัดหลวง มีการหุ้มทองพระเจ้าแสนหลวงทั้งองค์ ขยายกำแพงวัดออกไปถมกำแพงเมือง

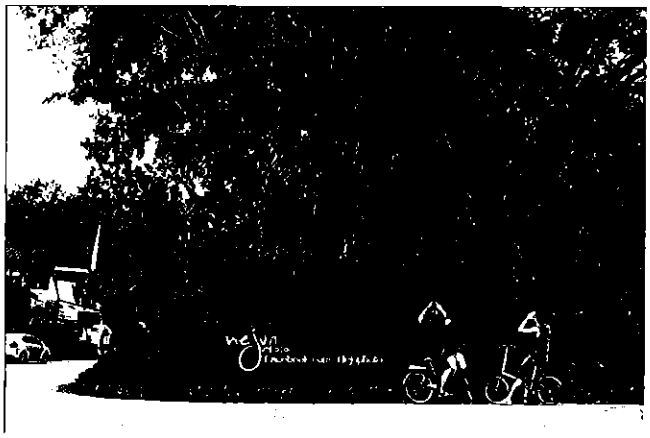

ภาพที่10 กำแพงเมืองเก่า

ก่ออิฐให้สูงขึ้นเพื่อป้องกันน้ำขุนยมไหลเอ่อท่วมเวียง แล้วฉลองสมโภช ๕วัน ๕ คืน..." แสดงว่ากำแพงเมืองมีการสร้างมาก่อนแล้ว ลักษณะทั่วไป กำแพงเมืองแพร่เป็นกำแพงชั้นเดียว ขนาดความ

สูงประมาณ ๗ เมตร ความกว้างของฐานกำแพงประมาณ ๑๕ เมตร ยาวรอบตัวเมือง ซึ่งมีรูปร่างรีคล้ายหอยสังข์ เป็นระยะทางประมาณ ๔,๐๐๐ เมตร ตัวกำแพง ภายในเป็นอิฐก้อนโบราณขนาดใหญ่และหินเรียงกันอยู่ แต่ดูจากภายนอกจะเป็นเนินดิน มีประตูเมือง ๔ ประตู ได้แก่ ประตูใหม่อยู่ทางทิศเหนือ ประตูชัยอยู่ทางทิศตะวันออก ประตูมารอยู่ทางทิศใต้และประตูศรีชุม อยู่ทางทิศตะวันตก ระยะจากประตูศรีชุมก่อนถึงประตูใหม่ประมาณ ๒๐๐ เมตร จะมีประตูเล็กๆ สำหรับนำสัตว์ออกไปเลี้ยงนอกเมือง เรียกว่า ประตูเลี้ยงม้า ทุกประตูจะมีป้อมปราการ ถัดจากกำแพงออกไปด้านนอกจะมีคูน้ำกว้างประมาณ ๒๐ เมตร ส่วนด้านในกำแพงมีถนนสายรอบเวียง ซึ่งบางช่วงเป็นถนนอยู่ บนสันกำแพง ได้แก่ถนนทางด้านทิศตะวันตกตั้งแต่ถนนศรีชุมไปจนถึงประตูใหม่ หลักฐานที่พบ ในปัจจุบันยังมีแนวกำแพงเมืองปรากฏหลักฐานให้เห็นอย่างเด่นชัดและมีความสมบูรณ์อยู่มาก ช่วยป้องกันน้ำแม่ยมท่วมในเมืองไว้ได้จนตราบเท่าทุกวันนี้ แม้ว่าบางส่วนจะถูกบุกรุกตัดเป็นถนน และมีการสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่บ้าง ปัจจุบันชาวบ้านเรียกคูน้ำว่า "คือเมือง" หรือ "น้ำคือ" และเรียกกำแพงเมืองว่า"เมฆ" เส้นทางเข้าสู่กำแพงเมืองแพร่ เส้นทางที่ ๑ ถนนสายเจริญเมือง เข้าทางประตูชัย เส้นทางที่ ๒ ถนนบ้านใหม่ เข้าทางประตูใหม่ เส้นทางที่ ๓ เข้าทางสามแยกบ้านในเวียงทางประตูมาน เส้นทางที่ ๔ เข้าบ้านสุพรรณ และมหาโพธิ์ ข้ามสะพานน้ำยมเข้าประตูศรีชุม ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๘ ช่วยกันหักล้างถางพงพบต้นไม้ใหญ่เป็นต้นมะม่วงขึ้นคลุมพระนอนคล้ายกับร่ม ชาวบ้านเกิดศรัทธา จึงช่วยกันบูรณะ ซ่อมแซมให้สวยงามและแข็งแรงและได้ตั้งชื่อเสียใหม่ว่าวัดม่วงคำต่อมาพบแผ่นทองคำจารึกของพระนามพิมพาจึงได้รู้ว่าวัดม่วงคำ แต่เดิมชื่อ วัดพระนอนและสันนิฐานว่าวัดพระนอนนี้ได้สร้างสำเร็จในเดือนเก้าเหนือขึ้นสิบห้าค่ำทั้งนี้โดยถือเอาคำจารึกในแผ่นทองคำเป็นหลักและพระประธานในวิหารใหญ่นั้นชื่อหลวงพ่อมงคลทิพณี แต่ไม่ปรากฏหลักฐานในการสร้างแต่มีเพียงตัวหนังสือ เขียนไว้ว่าวัดพระนอนเป็นโบราณสถาน มีแต่นานเนื่องมาน่านับถือมีประวัติสืบเล่าเขาเลื่องลือว่าได้ชื่อพระนอนก่อนเก่ากาลอนุชนรุ่นหลังฟังไว้ขอภูมิใจซึ่งคุณค่ามหาศาลมรดกตกทอดตลอดนาน อยู่คู่บ้านเมืองแพร่

บ้านทุ่งโฮ้ง

เป็นหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง ที่มีผลิตภัณฑ์พื้นบ้านขึ้นชื่อมากได้แก่ ผ้าม่อฮ่อม ซึ่งถือกันว่ามีเนื้อดี ทนทาน และสวยงาม นักท่องเที่ยว นิยมซื้อหาไว้ เป็นของที่ละลึก การเดินทาง ใช้เส้นทางสายแพร่-น่าน ไปประมาณ ๔ กิโลเมตร

อาชีพหลักของชาวบ้านทุ่งโฮ้ง คือการทำผ้าหม้อห้อมแท้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ จนได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เชิงหัตถกรรม (OTOP Village Champion Handicrafts Tourism) ผลิตภัณฑ์โดดเด่น ผ้าหม้อห้อม หม้อห้อมเป็นคำพื้นเมือง จากคำสองคำคือ “หม้อ” และ “ห้อม” หม้อเป็นภาชนะอย่างหนึ่งที่ใช้ในการบรรจุน้ำ หรือของเหลวมีทั้งเล็กและใหญ่ ส่วนห้อมนั้น เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่งที่ใช้ลำต้นและใบมาหมัก ในน้ำตามกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ จะให้เป็นสีกรมท่าโดยนำผ้าขาวไปย้อมให้เป็นสีกรมท่าที่เรียกว่า “ผ้าหม้อห้อม” ผ้าหม้อห้อม เป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านทุ่งโฮ้งที่มีความโดดเด่น เนื่องจากเป็นเอกลักษณ์ของชาวทุ่งโฮ้ง และชาวแพร่มาช้านาน ตลอดจนเป็นชุดแต่งกายประจำถิ่นของชาวแพร่ และชาวบ้านทุ่งโฮ้งที่สวมใส่ ในชีวิตประจำวัน และงานประเพณีต่างๆ จึงถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวแพร่ ดังคำขวัญของจังหวัดแพร่ที่กล่าวไว้ว่า “หม้อห้อมไม้สัก ถิ่นรักพระลอ ช่อแฮศรีเมือง ลือเลื่องแพะเมืองผี คนแพร่นี้ใจงาม”การจัดการด้านการท่องเที่ยวบ้านทุ่งโฮ้งมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับบริการให้ข้อมูล และเอกสารแก่นักท่องเที่ยวพร้อมทั้งยังเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าOTOPภายในหมู่บ้านอีกด้วยและเป็นหมู่บ้านเชิงหัตถกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถชมกระบวนการผลิตผ้าหม้อห้อมได้ทุกขั้นตอนและสามารถเลือกซื้อได้โดยตรงจากชาวบ้านนักท่องเที่ยว สามารถพักแรมที่หมู่บ้านได้เพราะมี Home Stayไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

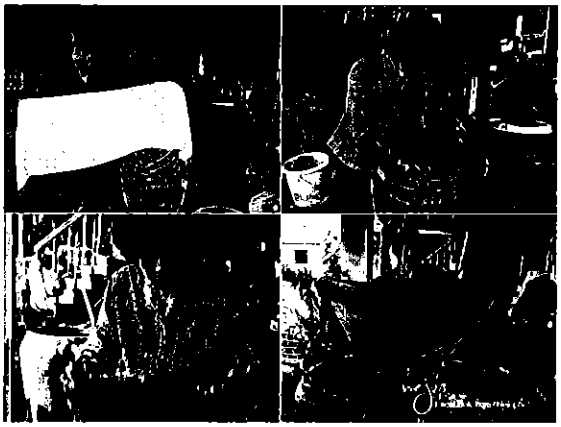

ภาพที่11 ย้อมผ้าหม้อห้อมบ้านทุ่งโฮ้ง

วัดพงษ์สุนันท์

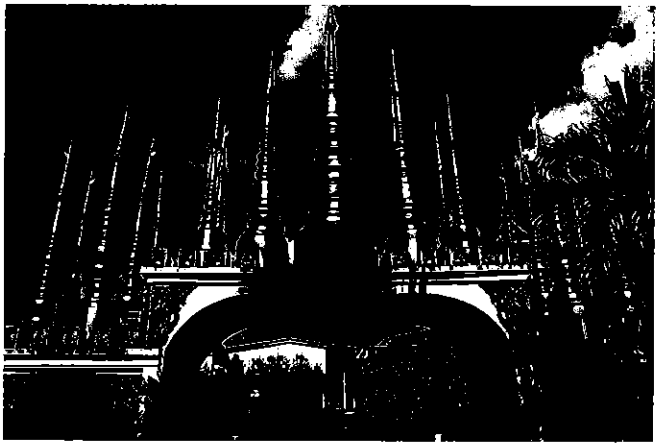

ภาพที่12 วัดพงษ์สุนันท์

วัดพงษ์สุนันท์ตั้งอยู่ ถนนคำลือ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายมีเนื้อที่3ไร่31.41 ตารางวา ก่อนจะค้นพบวัดแห่งนี้เคยเป็นวัดร้างมาก่อน บริเวณวัดเป็นป่าโปร่งชาวบ้านเรียกว่า ปง ดังนั้นวัดนี้ชาวบ้านจึงได้เรียกว่า วัดปงสนุก มีอาณาเขตแผ่จากวัดไปถึงเขตบ้านพ่อมาวังซ้ายอยู่ทางทิศตะวันออก บริเวณด้านทิศใต้ของวัด มีสระลึกในสระแห่งนี้มีเต่าน้อยอองคำตัวหนึ่งอาศัยอยู่มีเรื่องเล่าว่ามีหญิงนางหนึ่งชื่อว่า นางคำปวน เป็นชาวเมืองหงสาวดีได้เดินทางมาถึงสระแห่งนี้ได้เห็นเต่าน้อยอองคำก็นึกอยากได้จึงได้ลงไปในสระเพื่อจะเอาเต่าน้อยอองคำมาเป็นของตน เนื่องจากสระน้ำมีความลึกนางจึงได้รับอุบัติเหตุจมน้ำตาย นายส่องตาดซึ่งเป็นเพื่อนเดินทางมาจากหงสาวดีพร้อมกับนางคำปวนจึงได้สร้างเจดีย์ขนาดเล็กไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์และพร้อมกันนั้นได้สร้างเต่าจำนวน4ตัวประดิษฐานรอบองค์เจดีย์ เรียกเจดีย์องค์นี้ว่า พระธาตุหนองเต่าคำ ต่อมาในปี 2460ซึ่งตรงกับสมัยของพระยาบุรีรัตน์ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมเจดีย์องค์ใหญ่คาดว่ามีการสร้างครอบเจดีย์องค์เล็กและได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูปเก่าแก่และวัตถุมงคลต่างๆเพื่อความเป็นสิริมงคงแก่ผู้ที่ได้มากราบเคารพบูชา จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2499 โยการนำของพระมหาโกศล อคคสีโร ซึ่งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในสมัยนั้นพร้อมด้วยคณะศรัทธา โยมีเจ้าหนานนุช วิจฝัน นายทองอินทราวุธ นายชื่น ใจเอื้อ นายปั้น อุ่นเรือน ได้พร้อมใจกันเปลี่ยนชื่อวัดจากปงสนุก

เป็นวัด พงษ์สุนันท์ พร้อมกันนี้ได้ขอพระราชทานวิสุงคามสีมาและได้ใช่ชื่อ วัดพงษ์สุนันท์ มาจนถึงปัจจุบัน

วัดศรีชุม

บริเวณที่ตั้งวัดศรีชุม แต่เดิมนั้นคงเป็นไม้สักที่มีความร่มเย็น และอุดมสมบูรณ์ มีฤาษีจำนวน ๕ ตน บำเพ็ญตบะอยู่ที่แห่งนี้ฤาษีได้ใช้ความรู้ด้านยาสมุนไพรช่วยรักษาชาวบ้านที่เจ็บป่วยโดยไม่หวังผลตอบแทน ต่อมาบ้านเมืองเจริญขึ้นประชาชนชาวเมืองได้ตั้งบ้านเรือนเยอะขึ้นทำให้บริเวณแห่งนี้ไม่เหมาะกับการบำเพ็ญสมาธิภาวนา จึงได้ย้ายที่บำเพ็ญในสถานที่แห่งใหม่ ในสมัยขุนหลวงพล เจ้าผู้ครองนครแพร่ได้สร้างวัดและเจดีย์ขึ้น ณ ที่แห่งนี้ทรงโปรดให้ชื่อว่า "วัดฤาษีชุม" กล่าวว่าเป็นวัดที่มีความงดงามมาก เจดีย์ห่มด้วยทองคำและมีความยิ่งใหญ่ประชากรอยู่เย็นเป็นสุข กาลเวลาต่อมากองทัพพม่ายึดอาณาจักรล้านนาแล้วยกทัพบุกเมืองแพร่ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชได้ทำลายวัดและได้ลอกเอาทองคำกลับไปทำให้วัดศรีชุมกลายเป็นวัดร้างจากการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทราบว่าวัดศรีชุมสร้างเมื่อ พ.ศ.๑๓๒๒ (จุลศักราช ๖๘๗) โดยอุปราชเมืองสุโขทัย ซึ่งเสด็จมาสร้างเจดีย์ช่อแพร(พระธาตุช่อแฮ) ตอนที่ทรงมาพำนักที่คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ (สมัยเจ้าเทพวงศ์หรือเจ้าหลวงลิ้นทอง) และทรงเห็นทำเลทิศตะวันตกของคุ้มมีซากเจดีย์เก่า สถานที่ร่มรื่นเหมาะที่จะสร้างพุทธสถาน ให้คณะสงฆ์บำเพ็ญวิปัสสนาจึงพร้อมใจกันกับเจ้าเมืองแพร่บูรณะวัดขึ้นตามลักษณะวัดสมัยสุโขทัย ในครั้งนั้นได้บูรณะเจดีย์ สร้างพระวิหารพระยืน กำแพงวัดด้านหน้าซึ่งเป็นรูปปั้นรูปเทพพนมสลับกับแจกันดอกไม้ปั้นรูปฤาษีบำเพ็ญตบะไว้ด้านหน้าประตูทางเข้าและบนจั่วหน้าวิหารโดยใช้ช่างฝีมือดีจากเมืองพางคำหรือเมืองเชียงแสนและขนานนามว่า "วัดศรีชุม" และมีเจ้าผู้ครองนครสุโขทัยและเมืองเชียงแสนนำพระพุทธรูปสำริดมาถวาย ได้แก่ พระพุทธรูปทองสำริด สมัยสุโขทัยผสมล้านนาปางมารวิชัย และพระพุทธรูปทองสำริดสมัยเชียงแสน ปางมารวิชัย

ในอดีตวัดศรีชุมเป็นวัดที่มีชื่อเสียงมากในด้านการศึกษาวิปัสสนาธุระและคันถธุระ เนื่องจากครูบาอุตมา อดีตเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่เคร่งครัดด้านธรรมวินัยและมีความสามารถด้านการศึกษาอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่าจากพระอัจฉริยะแห่งล้านนา คือ ครูบากัญจนาอรัญวาสีมหาเถระ หรือครูบามหาเถร ได้มาอุปสมบทและศึกษาเล่าเรียนที่วัดแห่งนี้วัดศรีชุมเป็นวัดที่มีความสำคัญทางศาสนาและสังคมของจังหวัดแพร่แต่เดิมการถวายสลากภัตรถือเป็นธรรมเนียมว่าต้องให้วัดศรีชุมเป็นวัดที่ถวายสลากภัตรก่อนหรือแม้แต่กาประชุมวางผังเมืองของเจ้าเมืองตลอดจนประเพณีถือน้ำสัตยาบันของทางราชการเมืองแพร่ก็กระทำกันที่วัดศรีชุมนี้ ภายในบริเวณ

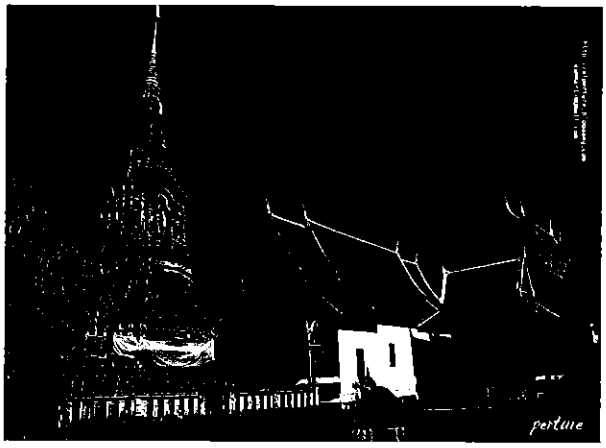

ภาพที่13 วัดศรีชุม

วัดมีสถานที่และองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. พระอุโบสถ ใช้สำหรับพระสงฆ์ประกอบพิธีสังฆกรรม

2. วิหารหลวง ประดิษฐานพระประธาน

3. วิหารพระยืน ประดิษฐานพระพุทธรูปปางประทับยืน

4. หอไตร สร้างด้วยไม้เป็นที่เก็บคัมภีร์โบราณจำนวนมาก ที่ผนังตู้พระธรรมมีจิตรกรรมเรื่องพระเจ้าสิบชาติเขียนด้วยสีฝุ่น

5. พระพุทธรูปที่สำคัญ 4 องค์ ได้แก่

- พระประธาน เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น สมัยเชียงแสน ปางมารวิชัย

- พระพุทธรูปปางประทับยืน ศิลปะสุโขทัยผสมศิลปะพื้นเมืองแพร่ เป็นพระพุทธรูปยืนที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดแพร่ ตามตำนานกล่าวว่าในสมัยของเจ้าเทพวงศ์ (เจ้าหลวงลิ้นตอง) ซึ่งเป็นเจ้าหลวงเมืองแพร่สร้างพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นแล้วจัดงานฉลองถึง 5 วัน 5 คืน พร้อมทั้งมีการตั้งโรงทานไว้สี่มุมเมือง

- พระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย ศิลปะสุโขทัยผสมล้านนา 1 องค์

- พระพุทธรูปสำริด ปางมารวิชัย ศิลปะล้านนา 1 องค์

6. เจดีย์ทรงปราสาท ศิลปะแบบล้านนา อายุประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 21 กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 97 ตอนที่ 159 ลงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2522

7. กำแพงวัด เดิมวัดศรีชุมมีกำแพงที่ทำด้วยอิฐทั้งสี่ด้าน แต่ปัจจุบันคงเหลือแต่กำแพงวัดด้านหน้าเป็นปูนปั้นรูปเทพพนมสลับกับรูปแจกันดอกไม้ ซึ่งเป็นศิลปกรรมของช่างพื้นเมืองแพร่เท่านั้น

วัดพระนอน

ท่ารพระครู นิพันพธ์กิจจาทร ซึ่งท่านได้เล่าไว้ดังนี้ ท่านพระครูได้พบตำนานวัด พระนอนจากหนานขัดซึ่งเป็นคนเชียงใหม่และเคยอยู่วัดพระสิงห์ ได้พบตำนานวัดพระนอนจากใบลานซึ่งได้บันทึก เกี่ยวกับวัดพระนอน ไว้ว่าวัดพระนอนสร้างโดยเจ้าพระยาชัยชนะสงครามและพระนางเจ้า อู่ทองศรีพิมพา เมื่อ จ.ศ.๒๓๖ (ปีจุลศักราช (จ.ศ.) เป็นศักราชที่เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๑๑๘๑ (ค.ศ. ๖๓๘) นับรอบปีตั้งแต่ ๑๖ เมษายน ถึง ๑๕ เมษายน (ผู้กำหนดให้ใช้จุลศักราช คือ พระยากาฬวรรณดิศ เมื่อคราวประชุมกษัตริย์ในล้านนา)ที่ได้ทำการประชุมเหล่ากษัตริย ์ทำการลบศักราชปี มหาศักราช แล้วตั้งจุลศักราชขึ้นมาแทน เดิมเข้าใจกันว่าเป็นศักราชของพม่า ปรากฏอยู่ตามตำราโหราศาสตร์ แต่ทว่าปีที่ตั้งจุลศักราชนั้น เป็นเวลาก่อนปี ที่พระเจ้าอโนรธามังช่อ จะประสูติ เมื่อไทยอโยธยารับศักราชนี้ไปใช้ เลยเกิดความเชื่อกันว่าเป็นศักราชของชาวพม่า จุลศักราชถูกนำมาใช้แพร่หลายทั้งในอาณาจักรล้านนา อาณาจักรสุโขทัยสมัยหลัง และอาณาจักรอยุธยา ในสมัยของพระเจ้าปราสาททอง ทรงตัดปีจุลศักราช และใช้ปีศักราชจุฬามณีแทน เป็นผลทำให้ปีนักษัตรคลาดเคลื่อนไปสามปี ต่อมา จึงได้เปลี่ยนกลับไปใช้ปีจุลศักราชตามเดิม และตกทอดมาถึงปัจจุบัน การคำนวณปี พ.ศ. จาก จ.ศ. ปฏิทินไทยให้ใช้ปี จ.ศ. บวก ๑๑๘๑ ก็จะได้ปี พ.ศ. (เว้นแต่ในช่วงต้นปีตามปฏิทินสุริยคติที่ยังไม่เถลิงศกจุลศักราชใหม่) แต่เดิมนั้นวัดนี้มีพระพุทธรูปปางไสยาสส์ คือพระนอนซึ่งองค์จริงนั้นเป็นหินยาวขนาด หกศอกต่อมาเจ้าปู่ท้าวคำซึ่งเป็นพระอัยกาของพระยาชัยชนะสงครามเห็นว่าไม่ปลอด ภัยจึงได้สั่งให้นำพระนอนองค์ใหญ่ครอบองค์เดิมไว้และช่วยกันตกแต่งพระพุทธรูป นอนองค์ใหม่ให้สวยงามพอดีมีกองทัพพม่าเข้ามารุกรานเมืองโกศัยชาวเมืองก็ตื่นกลัวพากันอพยพหลบลี้ตามป่าเขาโดยยังมิทันได้ฉลองพระพุทธรูปนอนเจ้าพระยาชัยชนะ สงครามเห็นเหตุการณ์ดังนั้นจึงตรัสสั่งมเหสีว่า"ดูกร เจ้าพิมพา ศึกมาถึงบ้านเมืองแล้ว ความแตกตื่นย่อมมีดังนี้ ขอให้สร้างให้เสร็จแล้วทำบุญวันรุ่งขึ้นของวันใหม่ แล้วเจ้าชัยชนะสงครามก็ออกศึกและสวรรคตในสนามรบ น้องชื่อท้าวยาสิทธิ์แสนหาญ ออกรบสู้พม่าก็หายสาบสูญอีก นางพิมพาจึงได้ลงมือสร้างวัดพระนอน เจดีย์ขึ้นแล้วจารึกในแผ่นทองคำเป็นตัวหนังสือพื้นเมืองเหนือว่า" วัดพระนอนนี้

ภาพที่14 วัดพระนอน

ให้มีการนมัสการไหว้สาในเดือน เจ็ดใต้เดือนเก้าเหนือขึ้นสิบห้าค่ำ ดังนั้นวัดพระนอนจะมีงานนมัสการในวันดังกล่าวทุกปี

วัดสระบ่อแก้ว

เป็นวัดที่มีศิลปะการก่อสร้างเป็นแบบพม่าและเป็นวัด ที่ชาวพม่าสร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติกิจทางศาสนาประวัติ ความเป็นมา มีชนชาวพม่า 3 เผ่าคือเผ่าพม่า เผ่าต่อสู้ และเผ่าไทยใหญ่หรือเงี้ยวที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสม ภารเพื่อค้าขาย ทำงานในบริษัทที่ได้รับการสัมปทาน การทำไม้และขุดพลอยที่ตำบลบ่อแก้ว ต่อมาได้ภรรยา เป็นคนไทย ต่างก็นับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกับคนไทยใน จังหวัดแพร่แต่มีพิธีกรรมต่างๆ ที่แตกหต่างจากชาวไทย ทำให้มีอุปสรรคทั้งการใช้ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมในการบำเพ็ญกุศลตลอดจนถึงทำนองในการสวดมนต์ ไหว้พระแม้แต่ภาษาบาลีก็ไม่เหมือนกับพระสงฆ์ไทยชาวพม่า จึงได้ร่วมใจกันสร้างวัดของ แต่ละกลุ่มชนขึ้นเพื่อเป็นที่ ทำบุญบำเพ็ญกุศลของตนขึ้นดังนี้ 1. วัดจองเหนือ (วัดจอมสวรรค์) สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2547 2. วัดจองกลาง (วัดสระบ่อแก้ว) สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2419 3. วัดจองใต้ (วัดต้นธง) สร้างขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานปรากฏชัดเจน image ผู้ริเริ่มสร้างวัดนี้ คือ หม่องโพอ่านสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2419 เมื่อหม่องโพอ่านเสียชีวิต หม่องโพหยิ่น และภรรยาชื่อ อูนได้ร่วมกับชาวพม่า ที่มาจากเมืองหงสาวดี เมืองย่างกุ้งและเมืองมันตะเลย์ ปฏิสังขรณ์กุฏิ วิหาร โบสถ์ และพระเจดีย์ของวัดจองกลางอีกครั้งหนึ่งขณะนั้นวัดนี้มีพระ พม่าจำพรรษาเพียง1 รูป คือ พระอูมาลาเมื่อพระอูมาลามรณภาพ ก็ไม่มีพระพม่าจำพรรษา ไม่มีเจ้าอาวาสวัดนี้จึงกลายเป็นวัดร้างหลายปี จนกระทั่ง พ.ศ. 2508-2509 ชาวพม่าตระกูลโพ คือหม่องโพเส่ง ภรรยาชื่อแม่จันทร์ ได้เป็นผู้อุปฏฐากจากวัดจองกลางและได้สืบเสาะหา พระพม่ามาเป็นเจ้าอาวาสและได้พระอู่ปัญญาสิรินันทะมา เป็นเจ้าอาวาสเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2538เจ้าอาวาสรูป ปัจจุบันได้แก่ หลวงพ่อสมนึก ขันติจาโรซึ่งได้รับการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2540โบราณสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญในวัดประกอบด้วย วิหารซึ่งเป็นลักษณะศิลปะแบบพม่าเช่นเดียวกับ วัดจอมสวรรค์ คือจะเป็นทั้งโบสถ์ ศาลา กุฏิในอาคารหลังเดียวกันหลังคาเดิมมุงด้วยไม้ต่อมาเมื่อมีการบูรณะ ใหม่จะใช้กระเบื้อง อุโบสถมีลักษณะ 2 ชั้นจะเปิดใช้เมื่อมีพิธีกรรมทางศาสนา พระพุทธรูปที่ประดิษฐานในวัดนี้เป็นพระพุทธรูปที่นำมาจาก

ภาพที่15 วัดสระบ่อแก้ว

เมืองมันดะเลย์ ประเทศพม่า เป็นหินอ่อนก้อนเดียวจำลองจากพระมหาอัญมณีฉลุในเครื่องทรงแกะสลักด้วยฝีมือที่ ละเอียดและมีความประณีตมาก ปิดทองทั้งองค์ยกเว้นพระพักตร์เนื่องจากองค์พระพุทธรูปจะปิดทอง หนามาร องค์พระจึงนิ่มชาวบ้านเรียกว่าพระเจ้าเนื้อนิ่ม ทุกเช้าเวลาตี 4 จะต้องมีการสรงพระพักตร์พระพุทธรูปด้วยน้ำอบ น้ำหอม การเดินทาง ตั้งอยู่เลขที่ 138 ถนนน้ำคือ ตำบลในเวียง อำเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สถานที่ตั้ง อำเภอเมือง ประเภทการท่องเที่ยว วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

หลักเมืองจังหวัดแพร่เป็นหลักใหม่สร้างตามนโยบายมหาดไทย ปี 2535 ตั้งอยู่คู่กับหลักศิลาจารึกเก่าที่กล่าวถึงการสร้างวัดศรีบุญเริง สมัยรามคำแหงมหาราชซึ่งในปัจจุบันวัดนี้ไม่มีแล้วกลาย เป็นที่ตั้งเรือนจำจังหวัด อักษรบนจารึกเป็นภาษาไทยอาหม ศาลหลักเมืองแพร่เป็นหลักเมืองที่ สร้างขึ้นใหม่ ตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี 2535 ตั้งอยู่คู่กับหลักศิลาจารึกเก่าที่กล่าวถึงการสร้างวัดศรีบุญเริง สมัยรามคำแหงมหาราช ซึ่งในปัจจุบันวัดนี้ไม่มีแล้วกลายเป็นที่ตั้งเรือนจำจังหวัด อักษรบนจารึกเป็นภาษาไทยอาหม ศาลหลักเมืองแพร่ เป็นสถานที่เคารพศักดิ์สิทธิ์ของคนจังหวัดแพร่และคนต่างจังหวัดที่มาอาศัย หรือทำงานที่จังหวัดแพร่ แต่เดิมชาวบ้านเรียกว่า สะดือเมือง ตั้งอยู่ถนนคุ้มเดิม เยื้องจวนผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ เป็นศาลหลักเมืองที่

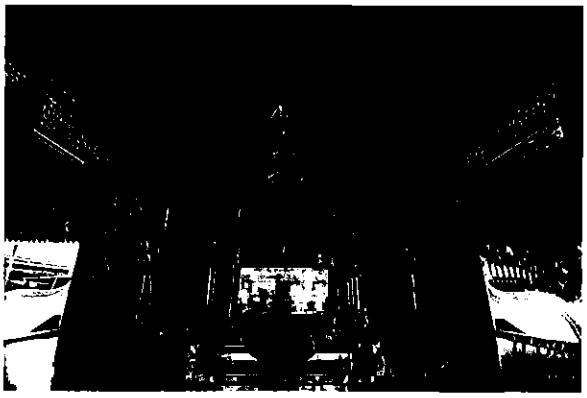

ภาพที่16 ศาลหลักเมือง

สวยงาม สร้างด้วยศิลปะแบบล้านนาลงรักปิดทอง ประกอบด้วยเสาไม้สักขนาดใหญ่ฝังในผนังปูนอย่างกลมกลืนทั้งสี่มุม ศาลหลักเมืองแพร่ เมื่อปีพ.ศ.1387ขุนหลวงพล เป็นเจ้าหลวงผู้ครองเมืองแพร่ซึ่งมีชื่อว่าเมืองพล หรือ พลรัฐนคร เป็นชื่อดั้งเดิมของเมืองแพร่ ในสมัยที่ก่อสร้างเมืองขึ้นครั้งแรก บางครั้งเรียกว่า พลนคร ชื่อพลนครปัจจุบันมีปรากฏเป็นชื่อ วิหารในวัดหลวง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ ซึ่งวัดหลวงเป็นวัดเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างมาพร้อมกับการสร้างเมืองแพร่ เป็นวัดที่เจ้าเมืองแพร่ให้ความอุปถัมภ์มาโดยตลอดจนหมดยุคเจ้าเมืองตำนาน เมืองเหนือฉบับใบลานต่อมา พ.ศ.1559 พงศาวดารเมืองเงินยางเชียงแสนเรียกเมืองแพร่ว่า เมืองโกศัย หรือ โกสิยนคร เมืองแพล เป็นชื่อเรียกในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยโดยศิลาจารึก ด้านที่ 4 ระบุว่าในสมัยพ่อขุนรามคำแหงฯ ได้มีการขยายอาณาเขตให้กว้างยิ่งขึ้น ในตำนานเมืองเหนือเรียกเมืองแพร่ว่า เมืองพล ขณะที่ศิลาจารึกเรียก เมืองแพล แต่เมื่อพิจารณาสภาพทางภูมิศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่า เมืองพลกับเมืองแพลเป็นเมืองเดียวกันเมืองแพร่ เป็นชื่อที่คนไทยในอาณาจักรสุโขทัยและกรุง

ศรีอยุธยา ใช้เรียก เมืองแพลโดยกลายเสียงเป็นแพรหรือเมืองแป้ หมายถึงเมืองแห่งชัยชนะ (แป้ คือ ชนะ) แล้วก็มาเป็น แพร่ ตามภาษาของภาคกลาง ยอดหลังคาเป็นรูปทรงเจดีย์พลิ้วงามด้วยใบโพธิ์ ต่อมาได้รับพระราชทานเสาหลักเมืองแพร่เป็นเสาไม้ยมหินขนาดเขื่องจากองค์พระ บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้อัญเชิญมาประดิษฐานในศาลหลักเมืองแพร่หลังใหม่วันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2537 ส่วนศิลาจารึกที่ใช้เป็นศาลหลักเมืองแพร่เดิมตั้งไว้ด้านหลังของ เสาหลักเมือง นอกจากที่นี่ จะเป็นที่ตั้งศาลหลักเมืองแพร่แล้วยังเป็นที่ตั้ง จารึก ศาลหลักเมือง จารึกศาลหลักเมืองแพร่ วัสดุที่ใช้ทำ แผ่นหิน ตัวอักษร ภาษาเมือง หรืออักษรลานนา เนื้อหา เป็นเรื่องราวการสร้างวัดศรีบุญเรือง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ที่มามีคนพบทิ้งไว้และเห็นว่าเป็นแผ่นหิน ที่มีความศักดิ์สิทธิ์

คุ้มวิชัยราชา

จากหนังสือที่ระลึกเนื่องในงานฉลองวัดศรีบุญเรือง อำเภอเมืองแพร่ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้กล่าวถึงประวัติวัดไว้ตอนหนึ่งว่า ไม่ปรากฏหลังฐานแน่ชัดว่าใครเป็นผู้สร้างวัดนี้และสร้างในสมัยใด แต่ประมาณว่า สร้างกันมาหลายร้อยปีแล้ว จาการบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ ที่มีอายุยืนยาวและพอชื่อถือได้ว่า ประมาณ ๒๐๐ ปีเศษที่ล่วงมาแล้ว ผู้บูรณะซ่อมแซมวัดในครั้งกระโน้น คือ “พญาแสนศรี”ขวา” ผู้เป็นเชื้อ

ภาพที่17 คุ้มวิชัยราชา

พระวงศ์ของเจ้านายฝ่ายเหนือ และบุตรของท่านชื่อ “พระยาประเสริฐชนะสงครามราชภัคดี” ได้เป็นผู้อุปถัมภ์ บูรณปฏิสังขรณ์วัดนี้สืบเรื่อยมา ต่อมา “แม้เจ้าคำป้อ” ซึ่งเป็นบุตรของพระยาประเสริฐฯ ได้สมรสกับ “พระวิชัยราชา” (นามเดิมว่า ขัติ หรือเจ้าหนานขัติ) ผู้เป็นบุตรของเจ้าแสนเสมอใจ ลูกหลานคนหนึ่งของเจ้าหลวงเทพวงศ์ ลิ้นทอง เจ้าผู้ครองนครเมืองแพร่ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๖๑ ถึง ๒๓๗๓ เจ้าหนานขัติเองเป็นเทพวงศ์เป็นต้นตระกูล “ผาทอง” และ “วงศ์วรรณ” พระวิชัยราชาผู้นี้ได้รับปูนบำเหน็จความดีความชอบในการที่ได้นำคนไทยที่เป็นข้าราชบริพารจากส่วนกลาง ๓ คน ไปหลบซ่อนตัวอยู่บนเพดานคุ้มวิชัยราชาจนรอดพ้นจากการติดตามไล่สังหารของกลุ่มกบฏเงี้ยว ที่เข้าทำการปล้นยึดเมืองแพร่ และสังหารข้าราชการบริพาร และครอบครัวไปกว่า ๓๐ กว่าคน เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๔๕ ซึ่งขณะนั้นเจ้าหนานขัติดำรงตำแหน่งเป็นคลัง

จังหวัดต่อมาสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ได้มีพระบรมราชโองการให้เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ยกทัพหลวงขึ้นมาปราบปรามผู้ก่อการครั้งนี้จนราบคาบและต่อมาเมื่อ วีรกรรมนี้ทราบไปถึงพระกรรมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็น "พระวิชัยราชา" เล่ากันว่าพระองค์ทรงโปรดและไว้วางพระทัยในตัวของพระวิชัยราชาถึงขนาดเลยพักที่ คุ้มวิชัยราชาเมื่อครั้งสมเด็จผ่านเมืองแพร่อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งข้อเท็จจริงไม่มีใครสามารถยืนยันได้ และผู้ที่เล่าเรื่องนี้ซึ่งเป็นชาวต่างชาติ ได้เสียชีวิตไปนานแล้ว ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า "พ่อเจ้าพระฯ" สร้างคุ้มวิชัยราชานี้เมื่อใด แต่เป็นที่แน่นอนว่าได้สร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ซึ่งเป็นปีที่เจ้าวงศ์ แสนสิริพันธ์ บุตรของท่านเกิด ณ ที่บ้านหลังนี้ในปีถัดมาท่านจึงเริ่มดำเนินการก่อสร้างถาวร วัตถุให้วัดศรีบุญเรือง จากประวัติวัดศรีบุญเรืองและการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และจากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่แถวคุ้มและบริเวณสีลอ ตลอดจนไล่เรียงศึกษาอายุของ "พ่อเจ้าพระฯ" และลูกหลานของท่านรวมทั้งคำบอกเล่าของอาจารย์โสภา วงศ์พุฒ ที่ได้กล่าวถึงคุณยายที่ได้เสียชีวิตไปกว่า ๒๐ปีมาแล้ว เมื่อตอนอายุเก้าสิบกว่า เล่าให้ฟังว่าเมื่อเกิดมาและจำความได้ ก็เห็นบ้านหลังนี้อยู่แล้วกอปรกับบริเวณที่ตั้งคุ้มวิชัย ราชาในปัจจุบันเป็นทำเลที่เหมาะเพราะเป็นเนินสูง สันนิษฐานว่าคงเป็นคุ้มของพระยาแสนศรีขวามาก่อนแต่ในอดีต และสืบทอดกันมาจนถึงยุคสมัยของพระวิชัยราชา และแม่เจ้าคำป้อ ที่ได้สร้างคุมวิชัยราชา เรือนไม้สัก ทรงมะนิลา หลังงามนี้มาเป็นที่พักอาศัยแทนหลังเก่าที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา จากข้อมูลเหล่านี้คาดว่าบ้านหลังนี้คงสร้าง ขึ้นระหว่างปี พ.ศ.๒๔๓๔-๒๔๓๘ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าบ้านหลังนี้จะมีอายุเก่าแก่เกินร้อยปีแต่ยังมีโครงสร้าง ที่มั่นคงแข็งแรง ทั้งยังได้รับการออกแบบอย่างสวยงามเหมาะเจาะกลมกลืนมีความงามที่ โดเด่นพร้อมทั้งลวดลายฉลุที่สวยงามดูอ่อนช้อย ทั้งที่จั่วบ้าน บังลม ระเบียงตลอดจนไม้ช่องลมเหนือบานประตูและหน้าต่างล้วนเป็นศิลปะสวยงามและหายาก สมควรอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างยิ่งและถึงแม้ว่าพ่อเจ้าพระฯ จะเป็นคลังจังหวัดที่มีฐานะและได้รับสัมปทานทำป่าไม้ แต่บ้านท่านไม่ได้ใช้ไม้ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นของโครงสร้างและน้ำหนักที่รับแต่อย่างไรแม้แต่เสาที่รับน้ำหนัก

ภาพที่ 18 คุ้มวิชัยราชา

พิพิธภัณฑ์การป่าไม้

พิพิธภัณฑ์การป่าไม้ ตั้งอยู่ภายในบริเวณศูนย์ฝึกอบรมที่ 1 (แพร่) ประกอบด้วยอาคาร 3 หลัง เดิมเป็นอาคารของบริษัทอิสต์เอเชียติก ประเทศเดนมาร์ก ซึ่งได้รับสัมปทานทำไม้สักใน จังหวัดแพร่ในปี พ.ศ. 2449เมื่อหมดสัปทานจึงได้มอบอาคารทั้ง 3 หลัง ให้กับรัฐบาลไทย และกรมป่าไม้ได้มีการจัดตั้งสถานที่แห่งนี้เป็นกองโรงเรียนป่าไม้ขึ้น ในปีพ.ศ.2479 เมื่อปี 2541 จังหวัดแพร่ได้แต่งตั้งคณะทำงานพิพิธภัณฑ์ ไม้สัก จำนวน 19 คน มีนายวิเชียร ชมดง รองผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่เป็นประธาน นายสนิท บุญพิทักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนการป่าไม้ เป็นเลขานุการ คณะกรรมการมีหน้าที่พิจารณาแนวทางการจัดทำพิพิธภัณฑ์ไม้สัก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ข้อมูลทำไม้สัก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดแพร่ โดยใช้อาคารเก่าที่เคยเป็นที่ทำการ ของบริษัทอีสท์เอเชียติกจำกัดได้รับการสนับสนุนจากสมาคมศิษย์เก่าป่าไม้แพร่ เป็นเงิน 100,000 บาท ในการรวบรวมศิลปหัตถกรรม รูปภาพ สิ่งประดิษฐ์ตลอดจน เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องไม้สัก ศูนย์ฝึกอบรมที่ 1 (แพร่) เห็นความสำคัญของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีโรงเรียนต่าง ๆ ได้นำคณะครูและนักเรียนมาศึกษาหาความรู้ ตลอดจนมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้ความสนใจมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก จึงใช้อาคารที่เคยใช้เป็นที่ทำการ และที่พักของเจ้าหน้าที่บริษัทอิสต์เอเชียติก ทั้ง 3 หลัง และเคยเป็นที่ตั้งของโรงเรียนป่าไมกรมป่าไม้ มาดำเนินการ image พิพิธภัณฑ์ 1 เดิมใช้เป็นที่ทำงานและที่พักของเจ้าหน้าทบริษัทอิสท์เอเชียติกในสมัยที่เป็นโรงเรียนป่าไม้ใช้เป็นสโมสรี่ นักศึกษาพิพิธภัณฑ์ 1 เป็นอาคาร 2ชั้น ชั้นล่างมีเซฟทำด้วยปูนสำหรับเก็บทรัพย์สินของบริษัทอีสท์เอเชียติกได้รับ การซ่อมแซมโดยเทศบาลเมืองแพร่เมื่อปี 2545นอกจากนี้ศูนย์ฝึกอบรมยังได้รวบรวมป้ายโรงเรียนป่าไม้และ ป้ายอาคารสถานที่เก่าซึ่งทำด้วยไม้และปีกไม้ไว้ส่วนชั้นบนจัดแสดงเรื่องราวของโรงเรียนป่าไม้นอกจากนั้นในอาคารนี้ ยังมีห้องเพดานใต้หลังคาเป็นห้องโถงกว้างพิพิธภัณฑ์ 2พิพิธภัณฑ์ 2: พิพิธภัณฑ์ไม้สักเป็นอาคาร 2 ชั้นเดิมใช้เป็นที่ทำการของบริษัทอีสท์เอเชียติก ในสมัยเป็นโรงเรียนป่าไม้ใช้เป็นห้องเรียนและห้องพักครูต่อมาใช้เป็น ที่ทำการและห้องประชุมของโรงเรียนเมื่อปี 2541 ได้ใช้ชั้นบนเป็นพิพิธภัณฑ์ ปัจจุบันจัดแสดงประวัติ

ภาพที่ 19 พิพิธภัณฑ์ไม้สัก

การทำไม้สักของเมืองแพร่ ประดิษฐกรรมจากไม้ และตัวอย่างไม้ชั้นล่างเป็นสำนักงานสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามที่ 3 (ภาคเหนือ) พิพิธภัณฑ์ 3 พิพิธภัณฑ์ 3 เป็นอาคาร 2 ชั้น ตั้งอยู่บนกำแพงเมืองแพร่เก่า ใช้เป็นที่พักของเจ้าหน้าที่บริษัทอีสท์เอเชียติก ในสมัยเป็นโรงเรียนป่าไม้ ใช้เป็นบ้านพักผู้อำนวยการ ปัจจุบันจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ ชั้นล่างเป็นห้องโถง มีเตาผิงภายในห้อง จัดแสดงภาพสมัยเก่า ๆ ของบริษัทอีสท์เอเชียติก(http://www.phrae.go.th, 2557)

ปั๋นใจ๋

ร้านอาหารพื้นเมืองเป็นร้านอาหารขึ้นชื่อของจังหวัดแพร่ร้านหนึ่งงานนี้มีเมนูให้เราเลือกหลากหลาย ที่แนะนำคือ ขนมจีน ซึ่งมีน้ำแกงให้เลือกหลายชนิด ทั้งน้ำเงี๊ยว น้ำยา แกงเขียวหวาน น้ำพริก เสิร์ฟแบบแยกเส้นกับน้ำ เส้นก็ม้วนเป็นจับๆ พอดีคำ หน้าตาน่ากิน และนอกจากขนมจีนแล้ว ที่นี่ก็ยังมีเมนูอื่นๆ ให้เลือกอีกทั้งข้าวซอย ก๋วยเตี๋ยว ส้มตำ ไก่ย่าง หมูสะเต๊ะ มีเมนูข้าวให้เลือกหลากหลายเมนู มีของหวานและน้ำผลไม้ น้ำสมุนไพรไทยๆ อีกด้วย วิธีการสั่งก็คือ ให้เลือกอาหารในบิลที่อยู่บนโต๊ะ แต่ละใบจะแยกเป็นอาหารและเครื่องดื่มเป็นพวกๆ ชัดเจน ให้เราเลือกอันที่อยากรับประทาน

ภาพที่20 ร้านปั๋นใจ๋

ภาพที่21 ร้านปั๋นใจ๋

โฮะ CAFÉ

ร้านกาแฟน่ารักเบเกอรี่คาเฟ่เล็กๆในบ้านเก่าแบบเท่ๆในจังหวัดเล็กๆแต่แอบเก๋อย่างเมืองแพร่ มีกาแฟหอมกรุ่นชาหอมฉุยและขนมอบใหม่แสนอร่อยรอคอยให้ทั้งคนเก๋และคนไม่ต้องเก๋มากก็ได้มาแวะชิมใครอยู่แพร่แวะไปเยี่ยมกันได้ตั้งแต่9.30-18.30แถวๆแยกประตูใหม่

ภาพที่22 ร้านโฮะ

ภาพที่23 ร้านโฮะ

กาดกองเก่า

เป็นถนนคนเดินแบบบ้านๆที่เหมาะสำหรับคนที่ชื่นชอบอาหารพื้นเมือง เสื้อผ้าพื้นเมือง ของกินหายาก ของเล่นโบราณ และสินค้าอื่นๆอีกจำนวนมาก กองเก่าและกาดพระนอน ตั้งอยู่บนถนนแถวหน้าบ้านวงศ์บุรี เปิดทุกวันเสาร์ตั้งแต่เวลาบ่าย 3 โมง เป็นต้นไป

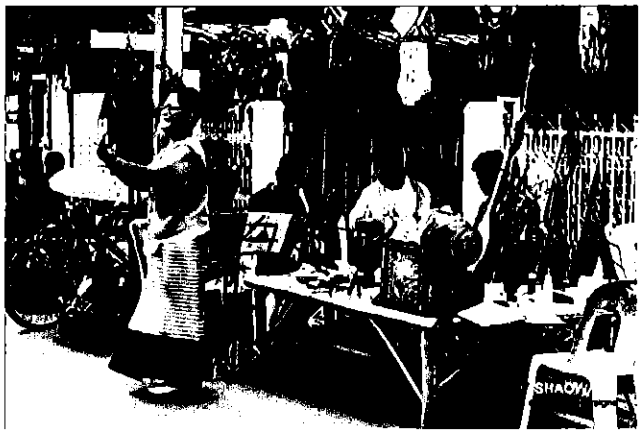

ภาพที่24กาดกองเก่า

ภาพที่25กาดกองเก่า

2.3 กลุ่มเป้าหมาย

Generation Y, Gen Y หรือ Why Generation คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2533 อายุ 19 – 28 ปี ในปี พ.ศ. 2553 คาดว่ามีประชากรไทยอยู่ในกลุ่มอายุ Gen Y ประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นประมาณ 16 % ของประชากรทั้งหมด (NationalMaster, 2553 : ออนไลน์) Gen Y คือ ประชากรกลุ่มที่เกิดหลัง Extraordinary Generation หรือ Generation X, Gen X พวกเขาเกิดในช่วงเวลาที่บ้านเมืองสงบสุข และเติบโตมาในยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างมากของสภาพแวด ล้อมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เป็นวัยที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน มีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนไข Gen Y เป็นคนทันสมัย ไม่ตกยุค และมักเบื่อง่าย พวกเขาเป็นกลุ่มคนที่ทันโลก ทันเทคโนโลยี สามารถใช้อุปกรณ์และเครื่องมือทันสมัย อาทิ ไอโฟน ไอพอด โน๊ตบุ๊ก และกล้องดิจิตอลได้คล่องแคล่ว คนกลุ่มนี้ จึงมีบุคลิกลักษณะด้านหนึ่งที่ค่อนข้างหวือหวา ตามสมัยนิยม พ่วงติดมากับความเก่งกล้าในการแสดงออกและกล้าที่จะคิด นับเป็นผู้บริโภคที่มีเอกลักษณ์และโดดเด่นมีความเป็นตัวของ (ชัชวาล, 2553 : ออนไลน์) Gen Y หมักหมกมุ่นอยู่กับตัวเอง ติดเพื่อน ชอบทำหลายๆ อย่างพร้อมกัน เสียงดัง มองโลกในแง่ดี เป็นกลุ่มประชากรที่นักการตลาดทั่วโลกคาดว่าจะมีอิทธิพลสูงในโลกปัจจุบัน ผู้เชี่ยวชาญการวิจัยลักษณะของคนแต่ละรุ่นชี้ว่า Gen Y ซึ่งกำลังเข้าสู่วัยทำงาน นับเป็นคนวัยทำงานที่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่อย่างดีที่สุดในประวัติ ศาสตร์ของโลก (เสาวนีย์ พิสิฐานุสรณ์, 2550 : ออนไลน์) คนรุ่นวัยนี้มีศักยภาพสูงมากในการเรียนรู้ มากกว่าคนรุ่นใดๆ ที่ผ่านมา Gen Y มีพลังในตัวเองมาก และมักคิดนอกกรอบ พวกเขามักมีความคิดที่แปลกแหวกแนวและมีความมั่นใจในตัวเองค่อนข้างสูง ความสามารถของ Gene Y ไม่ว่าจะเป็นในนวัตกรรมใหม่ๆ ด้านต่างๆ ทั้งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ล้วนเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในโลกยุคไร้พรมแดนเช่นในปัจจุบัน ชาว Gen Y ส่วนใหญ่มักมีความสามารถในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่หลากหลาย สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็วและพร้อมพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (Gang-Y.com, 2553 : ออนไลน์) ด้านการศึกษาของ Gen Y ที่ผ่านมาจะพบว่าพวกเขาได้รับการศึกษาที่ค่อนสูง และอยู่ในสถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นของตัวเองมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางการเรียนรู้ของ Gen X พวกเขาจะกล้าแสดงออกในขณะเดียวกันก็รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น Gen Y สามารถเรียนรู้ได้ดีกับคนกลุ่ม Baby Boomers โดยเฉพาะถ้าความสัมพันธ์ไม่ได้เป็นแบบทางการมากนัก หาก คน Gen B ให้โอกาสปรึกษาหรือพูดคุย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ก็อาจทำให้การเรียนรู้ของคน Gen Y มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ (อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา, 2553 : ออนไลน์) ในด้านการทำงาน คน Gen Y ต้องการความชัดเจนในการทำงานว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร เป็นกลุ่มคนที่ต้องการเรียนรู้ใน

ประสบการณ์ที่หลากหลาย ต้องการประสบการณ์ และการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา (พสุ เดชะรินทร์, 2552) พวกเขามีความสามารถในการทำงานหลายด้านที่เกี่ยวกับการนวัตกรรมใหม่ๆ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่ออีกหลายประเภท อีกทั้งยังมีความสามารถในการทำงานหลายๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ต้องการทำงานที่มีความก้าวหน้า สามารถแสดงความคิดเห็นและบริหารจัดการด้วยตนเอง ทั้งในเรื่องเวลาและสถานที่ ให้ความสำคัญต่อสัมพันธภาพที่ดีในการทำงาน (ทิพวัลย์ สินนิธิถาวร, 2553 : ออนไลน์) กลุ่ม Gen Y เป็นกลุ่มที่นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดความสะดวกสบายให้กับตนเอง และด้วยเทคโนโลยีเขาจึงมองว่า เขาสามารถทำงานที่ไหน หรือตอนไหนก็ได้ โดยเมื่อถึงกำหนดเขาก็จะสามารถส่งงานได้ตามเวลา ดังนั้นองค์กรที่ต้องการดึงดูดคน Gen Y มาทำงานด้วยหากสามารถเข้าใจถึงอุปนิสัยของพวกเขาจะสามารถดึงศักยภาพต่างๆ เหล่านี้มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มคน Gen Y เชื่อว่าการประสบความสำเร็จในชีวิตจะเกิดขึ้นต้องทำงานหนัก ทำให้มีการแต่งงานช้าลงจะสังเกตได้ว่าคน Gen Y น้อยมากที่แต่งงานก่อนอายุ 30 ปี และหากมีแฟนแล้วแฟนเป็นอุปสรรคกับงาน พวกเขาจะเลิกกับแฟนและเลือกงาน อย่างไรก็ดี อีกด้านหนึ่งของคน Gen Y คือ ความเชื่อมั่นในตนเองสูง และการแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างอิสระ บางทีก็ทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกอึดอัดได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่มีบุคลิกภาพและค่านิยมที่ต่างกันในแต่ละรุ่นอย่างสังคมไทย Gen Y มักอึดอัดเมื่อความคิดเห็นของพวกเขาไม่ได้รับการยอมรับจากหัวหน้างาน Gen Y จะพอใจอย่างมากถ้าสามารถเลือกเวลาทำงานตามความสะดวกของตนเอง หรือทำงานจากสถานที่อื่นได้ เช่น ที่บ้าน หรือนอกสถานที่ทำงาน โดยยึดผลงานตามกำหนดเวลา สิ่งที่พวกเขาไม่ชอบอย่างมาก คือ ระเบียบวินัยที่มากเกินไป เช่น ห้ามใช้โทรศัพท์มือถือระหว่างทำงาน ห้ามใช้คอมพิวเตอร์ในเรื่องส่วนตัว ฯลฯ Gen Y บางคนสามารถลาออกจากงานทันทีโดยไม่คำนึงถึงปัญหาเรื่องการตกงาน Y เขาสารสนเทศ พิวเตอร์ การสูงำที่ด้านการงานและมีกำลังด้านการเงินในการบริโภคสินค้าอย่างเต็มตัว และกำลังจะก้าวเข้าสู่ การงาจากการศึกษาเรื่อง “ความคาดหวังต่อการทำงาน” (รัชฎา อสิสนธิสกุล, 2549) พบว่า คน Gen Y ต้องการลักษณะงานที่สร้างสรรค์และท้าทายเหมาะสมกับความสามารถ มีโอกาสก้าวหน้าในการทำงาน และมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและเจ้านาย พวกเขายึดหลักความสบายใจในการทำงานสำคัญกว่ารายได้หรือตำแหน่งงาน นอกจากนี้ Gen Y ยังต้องการทำงานที่พวกเขาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ มีค่าจ้างและสวัสดิการที่เหมาะสม และมีความยืดหยุ่นในการทำงานทั้งในเรื่องเวลาและสถานที่ทำงาน หากถามหาถึงความจงรักภักดีต่อองค์กร ความภักดีต่อบริษัทของ Gen Y จะอยู่ในอันดับท้ายสุด พวกเขาให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ครอบครัว รองลงไปคือ กลุ่มเพื่อน เพื่อนร่วมงานและตัวของพวกเขาเอง Gen Y ยอมรับว่าพวกเขาไม่จงรักภักดีกับองค์กรแต่จงรักกับวิชาชีพ ไพรซ์

วอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส (วรัญญา ศรีเสวก, 2553) สำรวจกลุ่มคน Gen Y ในเอเชียพบว่า คนรุ่นนี้ต้องการทำงานกับองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งพวกเขายังพร้อมที่จะตัดสินใจลาออกจากงาน หากพบว่าบริษัทไม่ดำเนินธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ Gen Y มีรสนิยมชอบดูแลตนเองสูง ชอบแต่งตัว ต้องการทำงานในแวดวงแฟชั่น ในองค์กรที่ต้องแต่งตัวไปงานต่างๆ หรือนอนดึกตื่นสาย ต้องการองค์กรที่ยืดหยุ่นในเรื่องเวลา และต้องการให้คนมองว่าเขาเป็นผู้ใหญ่ บางครั้งองค์กรปฏิบัติกับคนกลุ่มนี้เป็นเด็กอยู่ตลอดเวลา พวกเขาจึงต้องการโอกาสในการพิสูจน์ความสามารถตนเอง และต้องการความสำเร็จในชีวิตอย่างรวดเร็ว (ผู้จัดการรายสัปดาห์, 2553 : ออนไลน์) ปัจจัยจูงใจที่สำคัญของคนใน Gen Y อีกประการหนึ่งคือ การทำงานเป็นทีม คนเหล่านี้ไม่ชอบที่จะนั่งทำงานอยู่คนเดียวง่ายๆ โดยไม่สุงสิงกับใคร พวกเขาต้องการที่จะทำงานที่มีโอกาสพูดคุย สังสรรค์กับผู้อื่น และต้องการสถานที่ทำงานที่มีลักษณะเปิดโล่งที่เปิดโอกาสให้สร้างปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อนร่วมงาน คนวัย Gen Y นั้น อยากจะทำงานในสถานที่ที่สามารถเข้าถึงหรือติดต่อเพื่อนร่วมงานและเจ้านายได้สะดวกตลอดเวลา (พสุ เดชะรินทร์, 2552) สำหรับการวางแผนการตลาดในปัจจุบัน Gen Y ไม่ใช่เพียงกลุ่มผู้บริโภควัยรุ่นธรรมดาเท่านั้น หากแต่พวกเขาเป็นกลุ่มวัยที่กำลังเติบโตเต็มที่และกำลังก้าวเข้าสู่วัยทำงานที่จะมีกำลังทรัพย์ และก้าวหน้าทางบทบาทหน้าที่ด้านการงานและมีกำลังด้านการเงินในการบริโภคสินค้าอย่างเต็มตัว พวกเขากำลังจะก้าวเข้าสู่ Great Generation ในช่วงเวลาปัจจุบัน พฤติกรรมการบริโภคของ Gen Y ค่อนข้างแตกต่างอย่างชัดเจนจากคน Gen B และ Gen X กลุ่ม Gen Y เป็นผู้บริโภคที่ใจร้อน ต้องการเห็นผลสำเร็จทุกอย่างอย่างรวดเร็วเนื่องจากเชื่อในศักยภาพของตนเอง เหตุผลในการซื้อสินค้าของคน Gen Y ส่วนใหญ่ใช้เหตุผลลูกผสมเป็นส่วนใหญ่ เช่น เลือกเพราะมีความชอบทันสมัย มีสไตล์ ฉะนั้น จะใช้เหตุผลทางอารมณ์ผสมกับเหตุผลเชิงตรรกะที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูล ซึ่งเขาเชื่อถือหลายแหล่ง พวกเขาจะหาข้อมูลอย่างถี่ถ้วนก่อนจะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการแต่ละชิ้น อินเตอร์เน็ตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการค้นคว้าและช่วยในการตัดสินใจเลือกบริโภคของคนกลุ่มนี้พฤติกรรมเด่น Gen Y มีดังนี้คือ (อรรถสิทธิ์ เหมือนมาตย์, 2551 : ออนไลน์) 1. รักการจับจ่าย แต่ปฏิเสธการ Shopping แบบเดิมๆ แต่แสวงหาการจับจ่ายแบบที่หลากหลายช่องทาง 2. รักความบันเทิง 3. ชื่นชอบสีสันสดใส 4. รักบรรยากาศสนุกสนาน มีชีวิตชีวา 5. มีพฤติกรรมแบบการทำงาน หรือทำกิจกรรมต่างๆภายในเวลาเดียวกัน (Multi-tasking) 6. ดูทีวีและฟังวิทยุน้อยลง แต่ไปเพิ่มที่การสื่อสารแบบไร้สาย และการสื่อสารทางอินเตอร์เน็ต 7. มีความจงรักภักดีต่อตราสินค้า (Brand Loyalty) ต่ำกว่าทุก Generation 8. ไม่กลัวการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี แต่กลับรู้สึกท้าทายและมองการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในแง่บวก(วรัญญา ศรีเสวก, 2553)

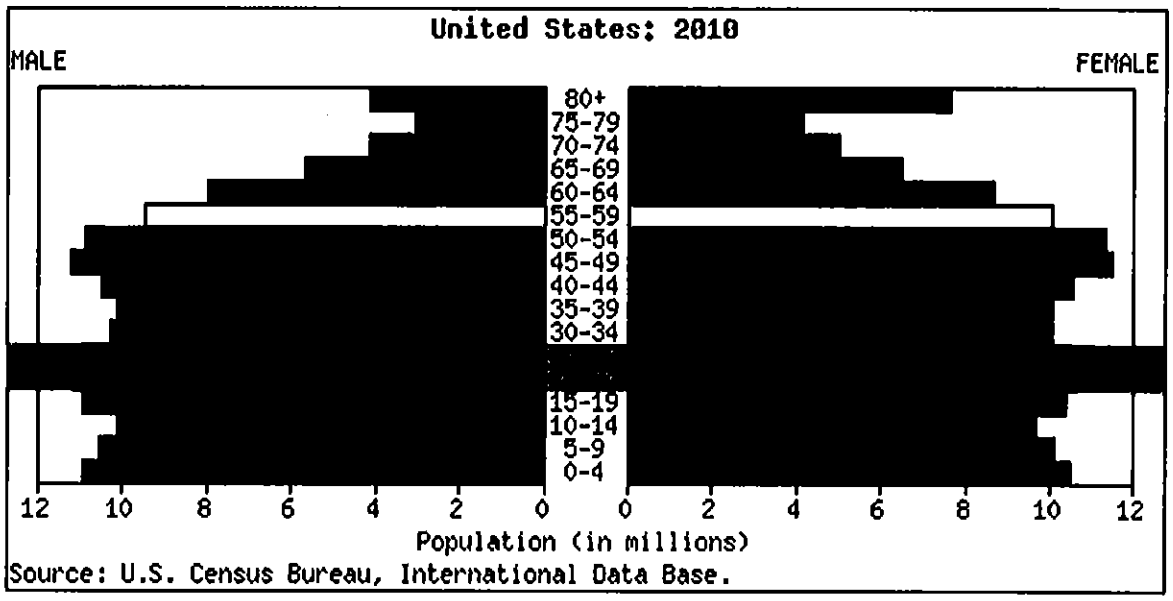

ภาพที่26ตารางแสดงจำนวน

(thegenerationaboveme.blogspot.com,2556)

บทที่ 3
วิธีการดำเนินการวิจัย

การออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่เรื่อง "สองวันปั่นแพร่" ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบ โดยเสนอความคิดและวิธีการให้เพื่อความเข้าใจอย่างเป็นระบบ อันมีเนื้อหาและขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 สรุปแนวทางการออกแบบ

3.1 วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มวัยรุ่นช่วงอายุ 20 – 30 ปี เป็นช่วงวัยที่เกิดมาพร้อมกับในยุคของเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ความสะดวกสบาย ชีวิตติดเทคโนโลยีอยู่ในสังคมเมืองที่วุ่นวาย เหตุนี้จึงเลือกกลุ่มเป้าหมายนี้เพราะกลุ่มเป้าหมายมีแนวโน้มที่มีการดำเนินชีวิตประจำวันโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตมากเกินไป

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่เรื่อง "สองวันปั่นแพร่"ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1.3.1 วางแผนเริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการออกแบบ ให้ตัวสารคดีมีความน่าสนใจ และสร้างความเพลิดเพลินในการรับชม

1.3.2 การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เว็บไซต์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดูตัวอย่างผลงานสารคดีท่องเที่ยวแนวต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งาน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบ

1.1 การออกแบบสารคดี

- กำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจน
- กำหนดใจความสำคัญ
- เนื้อหาต้องมีความน่าสนใจ
- สำรวจข้อมูลให้มีความถูกต้อง ชัดเจน
- สารคดี ให้เข้าใจง่าย มีความน่าสนใจ
- สรุปข้อมูลของเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้รับชมเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

1.2 สถานที่

1.2.1 แหล่งท่องเที่ยว

- คุ้มเจ้าหลวง
- บ้านวงศ์บุรี
- บ้านประทับใจ
- พิพิธภัณฑ์เสรีไทยแพร่
- วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร
- กำแพงเมืองเก่า
- บ้านทุ่งโฮ้ง
- วัดพงษ์สุนันท์
- วัดศรีชุม
- วัดพระนอน
- วัดสระบ่อแก้ว
- ศาลหลักเมือง

- คุ้มวิชัยราชา
- พิพิธภัณฑ์การป่าไม้

1.2.2 สถานที่กิน

- ร้านอาหารปันใจ๋
- โฮะ คาเฟ่

1.3 เส้นทางจักรยาน

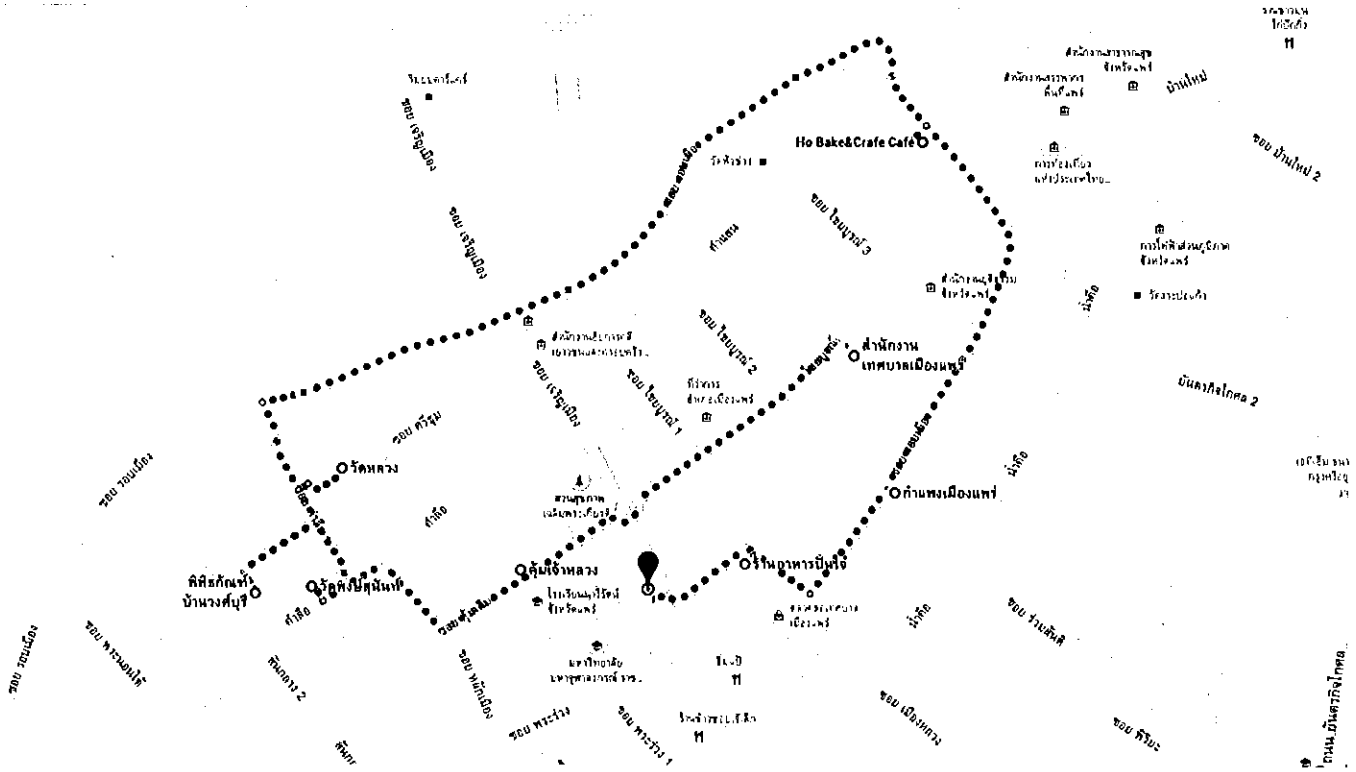

ภาพที่27 เส้นทางปั่นที่1 ในตัวเมืองระยะประมาณ3.7กิโลเมตร

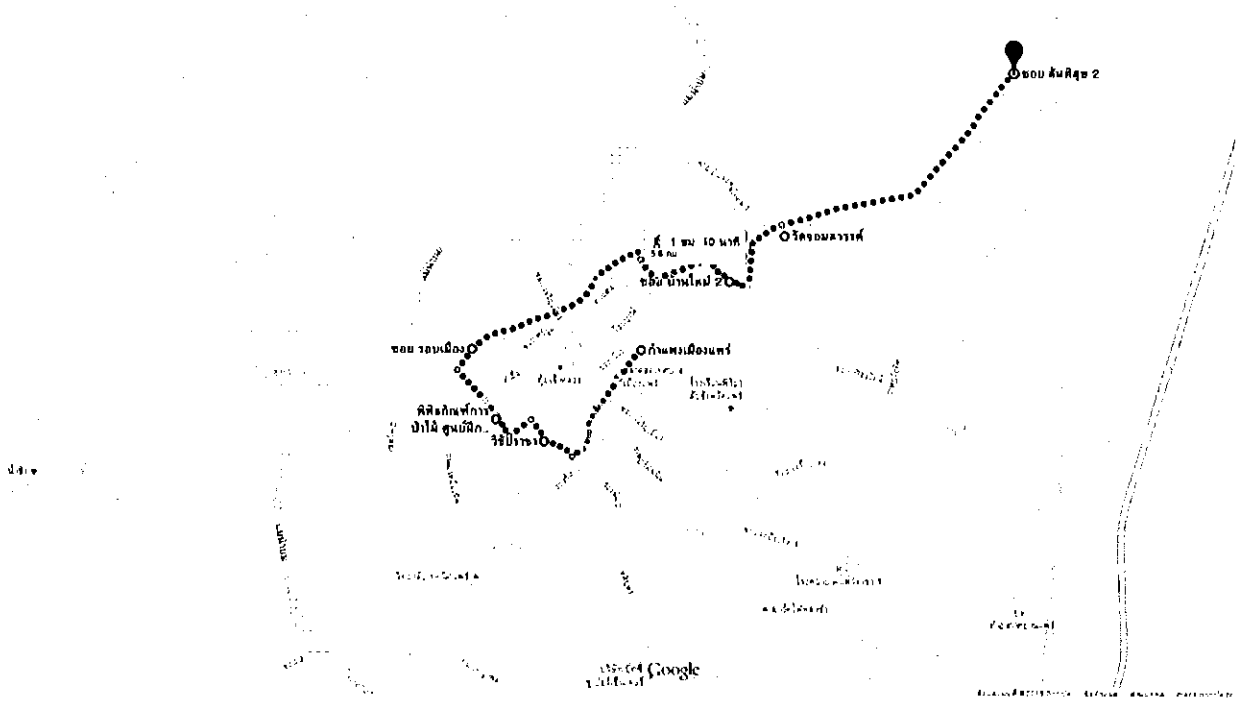

ภาพที่28เส้นทางปั่นที่2รอบกำแพงเมืองรวมระยะทางประมาณ6.5กิโลเมตร

วิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษา

ภาพที่29 ตัวอย่างรายการ72ชั่วโมง

2.1 จากกรณีศึกษารายการ72ชั่วโมง

-ใช้ภาพมุมกว้างแสดงให้เห็นบรรยากาศและตัวอาคารสถานที่เป็นหลักให้เด่นชัดขึ้นมา

-การเคลื่อนไหวที่นุ่มนวล ก็มีส่วนที่ทำให้เกิดความน่าสนใจมากขึ้นจังหวะของดนตรีประกอบกั ภาพกราฟิกมีความกลมกลืนกันก็จะทำให้รู้สึกเพลิดเพลินในระหว่างการรับชม

ภาพที่30ภาพจากรายการเมืองเรืองแสง

2.2 จากกรณีศึกษารายการเมืองเรืองแสง

-วิธีการดำเนินเรืองที่น่าสนใจตั้งแต่ต้นจนจบ มีวิธีเล่าเรื่องทีทำให้น่าติดตามอยู่ตลอด
-มุมกล้องเคลื่อนไหวช้าๆ ทำให้น่าสนใจ มีการย้อมสีนิดหน่อยไม่มากดูเป็นธรรมชาติ

3.4 สรุปแนวทางในการออกแบบ

สรุปผลแนวทางในการออกแบบสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่เรื่อง “สองวันปั๋นแพร่”มีกระบวนการออกแบบดังนี้

1. วิเคราะห์และศึกษาข้อมูลต่างๆซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ วิธีการดำเนินเรื่อง
2. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบสารคดีให้ตัวผลงานมีความน่าสนใจและสามารถรับข้อมูลได้อย่างง่ายดาย

บทที่ 4
ผลการวิจัย

จากกระบวนการเก็บรวบรวมและศึกษาข้อมูลของการออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และสร้างสรรค์การออกแบบให้มีประโยชน์อย่างมากที่สุด โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติงานแบ่งเป็นส่วนๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวความคิดในการออกแบบ

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดี

ส่วนที่ 3 การรวบรวม ตัดต่อและสร้างสรรค์กราฟิก

ส่วนที่ 4 การพัฒนาและสร้างสรรค์

ส่วนที่ 5 ผลงานที่สร้างสรรค์

ส่วนที่ 1 แนวความคิดในการออกแบบ

เพื่อส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ โดยสื่อที่นำเสมอเป็นสารคดีเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ที่สนใจในการท่องเที่ยว ทำให้การรับชมสื่อนั้นสามารถรับรู้ได้ถึงการเดินทาง เส้นทาง และความงามของสถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรมของจังหวัดแพร และยังแฝงไปด้วยมิตรภาพของผู้คนชาวจังหวัดแพร่เพื่อเพิ่มอรรถรสในการรับชมได้อีกด้วย

การดำเนินเรื่อง

ดำเนินเรื่องโดยตัวละคร 1 คนเดินทางไปจังหวัดแพร่เพื่อที่จะหนีความวุ่นวายจากเมืองหลวงหนีชีวิตที่เร่งรีบมาใช้ชีวิตค่อยเป็นค่อยไปมาสัมผัสชีวิตแบบช้าๆดูบ้างที่จังหวัดแพร่จังหวัดที่มีความสงบเรียบง่าย

กลุ่มเป้าหมาย

เพศชาย – หญิง อายุระหว่าง 20 – 30 ปี หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจและรักการท่องเที่ยว

Mood & Tone

รูปแบบของโทนสีที่จะใช้ภายในภาพยนตร์สารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ การย้อมโทนสีปรับความคมชัดของภาพและสีเล็กน้อยบางฉากก็ไม่ได้ย้อมสี

ภาพที่ 31รูปแบบโทนสีสารคดี

Character

Character ตัวละครเป็นผู้ชายวัยทำงานเป็นคนที่ทำงานในเมืองหลวงเจอแต่ความวุ่นวาย

ภาพที่32 ตัวละคร

ภาพที่33 ตัวละคร

การเขียนสตอรี่บอร์ด

ในส่วนนี้คือการเขียนสตอรี่บอร์ด ตั้งแต่การเดินทางด้วยรถไฟไปยังสถานีเด่นชัย มายังจังหวัดน่าน นำมาร้อยเรียงเพื่อบอกเล่าเรื่องราว ภาพ มุมกล้อง และบรรยากาศที่ต้องการ

เรื่องย่อ

ในสารคดีจะเล่าถึงการชีวิตที่แสนจะวุ่นวายและเร่งรีบในสังคมเมืองยังมีอีกหลายคนที่ยังอยากจะใช้ชีวิตที่ต่างออกไปยังมีชายหนุ่มคนหนึ่งที่เบื่อกับการใช้ชีวิตแบบเดิมๆชีวิตที่เร่งรีบยิ่งรีบก็ยิ่งเหนื่อยเขาอยากลองใช้ชีวิตแบบช้าๆไม่เร่งรีบดูบ้างและก็มาพบจังหวัดเล็กๆจังหวัดหนึ่งเขาจึงเลือกที่จะมาลองใช้ชีวิตแบบไม่เร่งรีบที่จังหวัดแพร่

ส่วนเริ่มเรื่อง

เริ่มต้นสตอรี่บอร์ดในส่วนแรกด้วยการเล่าถึงการเดินทางมาจังหวัดแพร่และวัะการท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ด้วยการเที่ยวด้วยจักรยานโดยการไปยืมที่เทศบาลจังหวัดแพร่

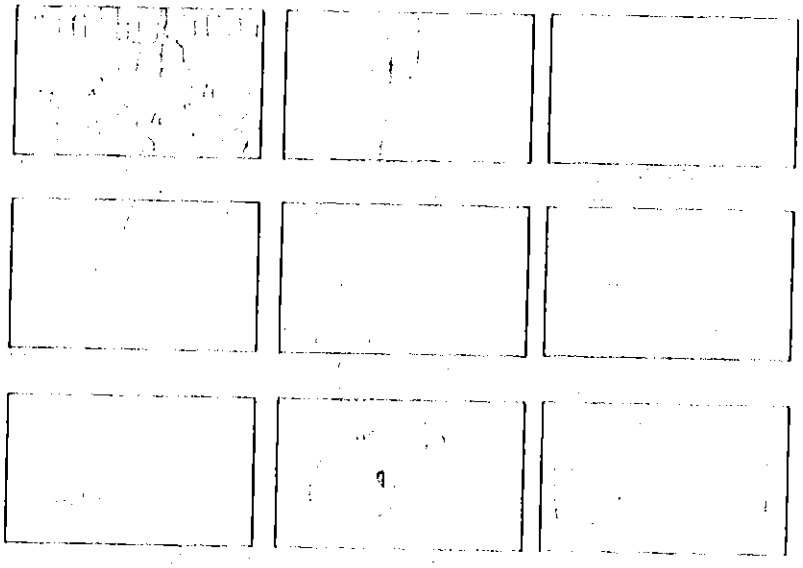

ภาพที่ 34การใช้ภาพเล่าเรื่องสตอรี่บอร์ด

ส่วนกลางเรื่อง

ในส่วนของกลางเรื่องก็จะเป็นการไปยังสถานที่ต่างๆแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ จะมีกราฟิกแนะนำระยะทางปั่นไปยังสถานที่ต่างๆ

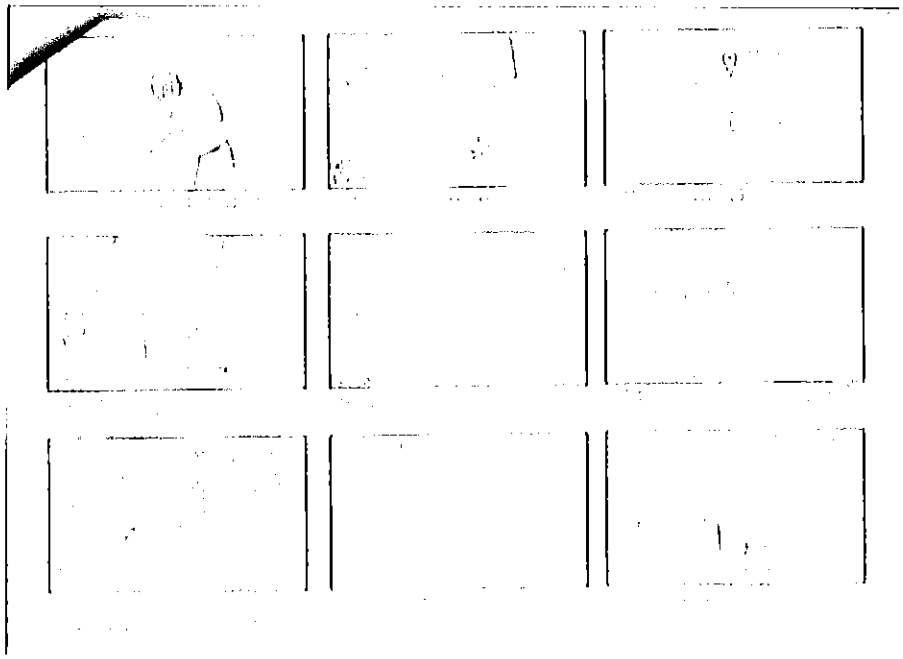

ภาพที่ 35การใช้ภาพเล่าเรื่องสตอรี่บอร์ด

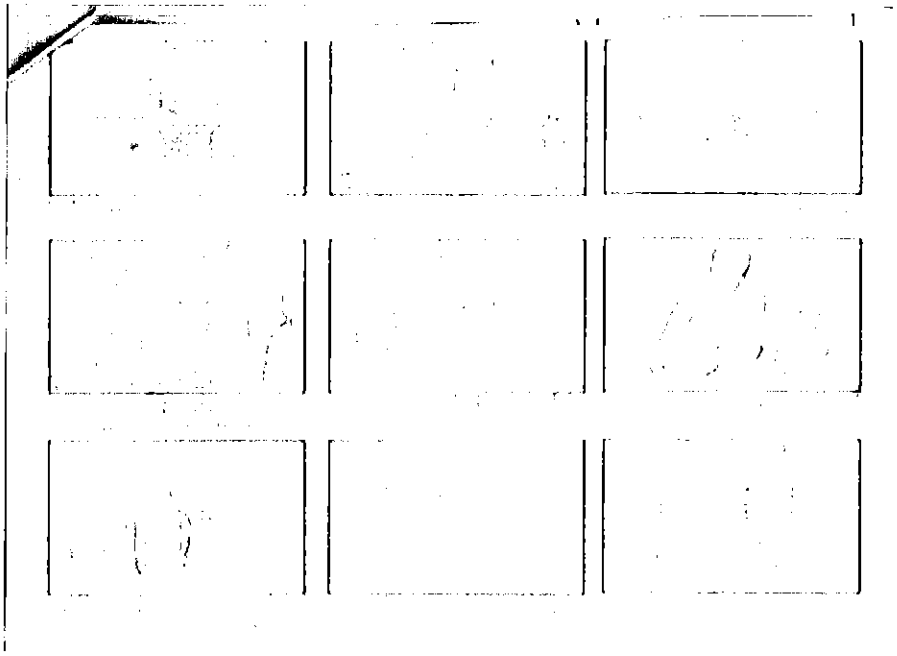

ภาพที่ 36การใช้ภาพเล่าเรื่องสตอรี่บอร์ด

ส่วนกลางเรื่อง

ในส่วนนี้จะเป็นการแสดงให้เห็นการปั่นจักรยานในวันที่สองและแนะนำไปยังสถานที่ต่างๆบริเวณรอบนอกกำแพงแพง

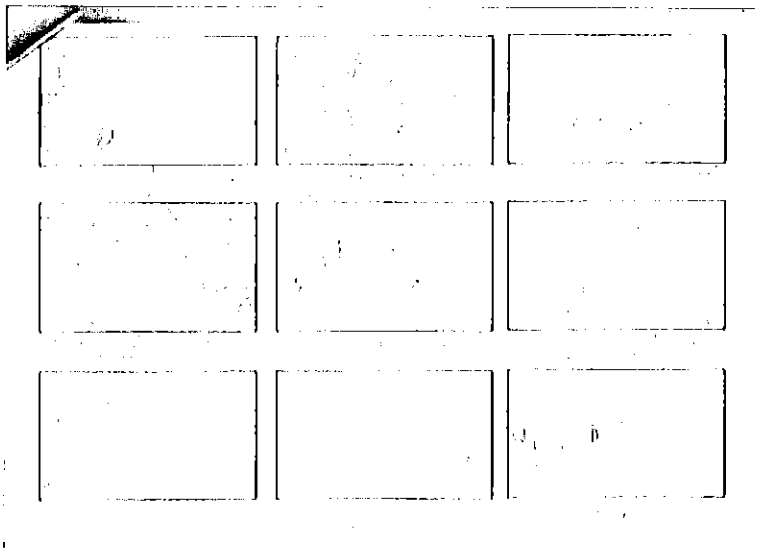

ภาพที่ 37การใช้ภาพเล่าเรื่องสตอรี่บอร์ด

ส่วนท้าย

ในส่วนท้ายการเล่าเรื่องจะมาจบที่การย้อมผ้าหม้อห้อมการได้ลงมือทำกับชาวบ้านการได้พูดคุยกับชาวบ้านแล้วจบด้วยภาพการย้อนภาพพูดถึงการมาใช้ชีวิตค่อยเป็นค่อยไปในจังหวัดแพร่

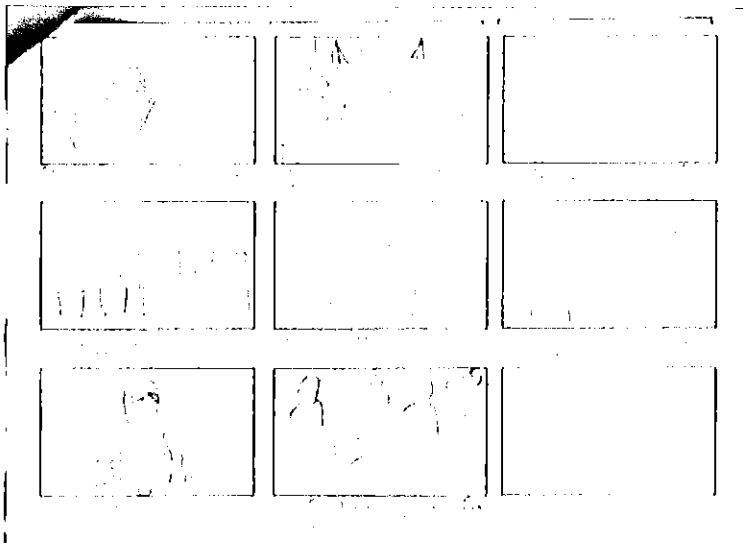

ภาพที่ 38การใช้ภาพเล่าเรื่องสตอรี่บอร์ด

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดี

การดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีนั้น แบ่งการเดินทางออกเป็น 3 ครั้ง **ครั้งที่ 1** ได้ลงสำรวจพื้นที่จริงตัวเมืองจังหวัดแพร่

ภาพที่ 39 การสำรวจพื้นที่จริงจังหวัดแพร่ ครั้งที่ 1

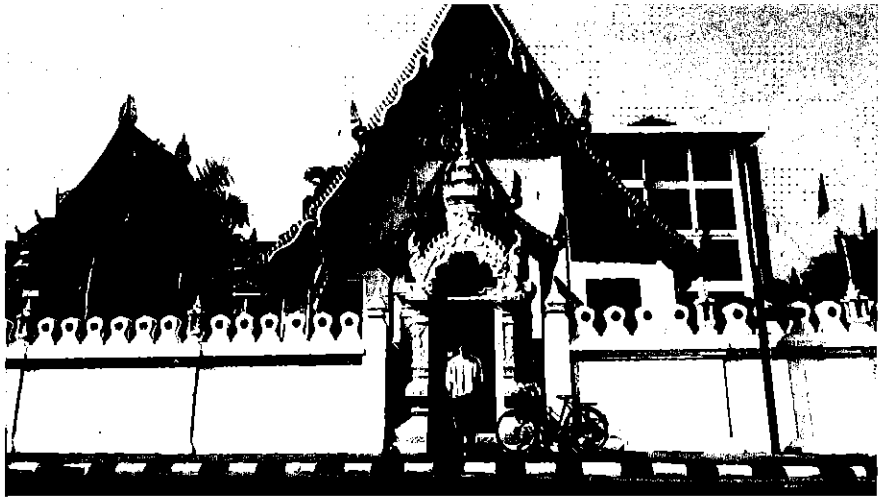

ภาพที่ 40 การสำรวจพื้นที่จริงจังหวัดแพร่ ครั้งที่ 1

ครั้งที่ 2 ดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

ภาพที่ 41ดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

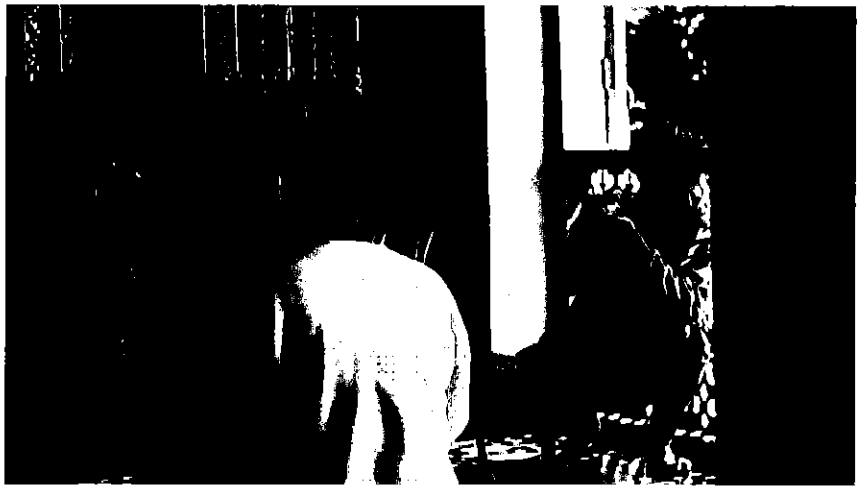

ภาพที่ 42ดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่"

ครั้งที่ 3 ดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" (แก้ไข)

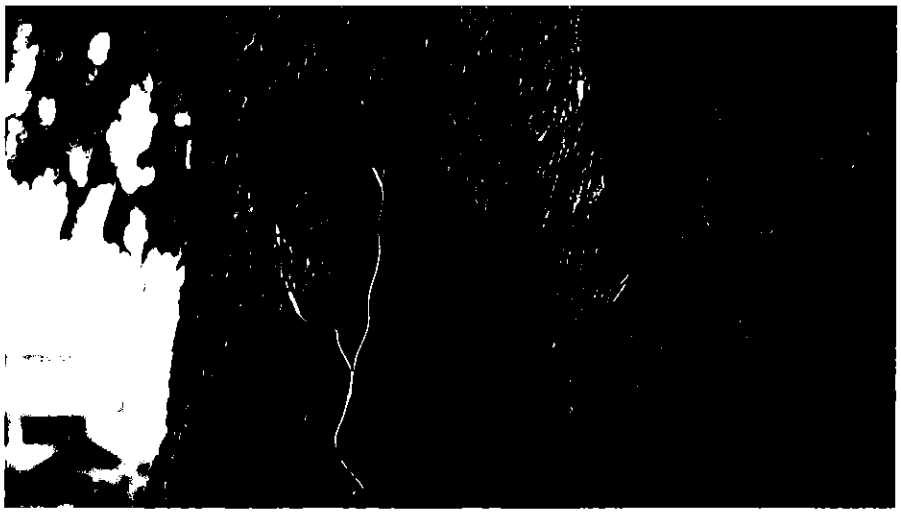

ภาพที่ 43ดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" (แก้ไข)

ภาที่ 44ดำเนินงานในการถ่ายทำสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" (แก้ไข)

ส่วนที่ 3 การรวบรวม ตัดต่อและสร้างสรรค์กราฟิก

การตัดต่อจะใช้เทคนิคการตัดต่อแบบเริ่มต้นเข้าเปิดด้วยดนตรีจบปิดด้วยดนตรี

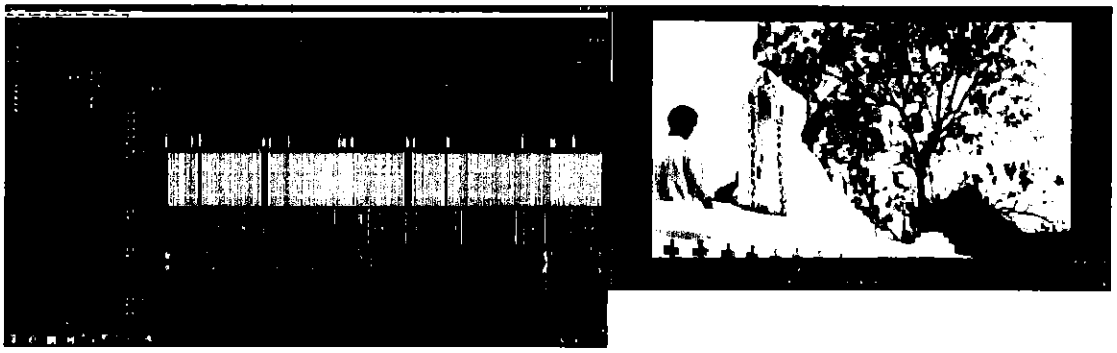

ภาพที่45 การตัดต่อสารคดี

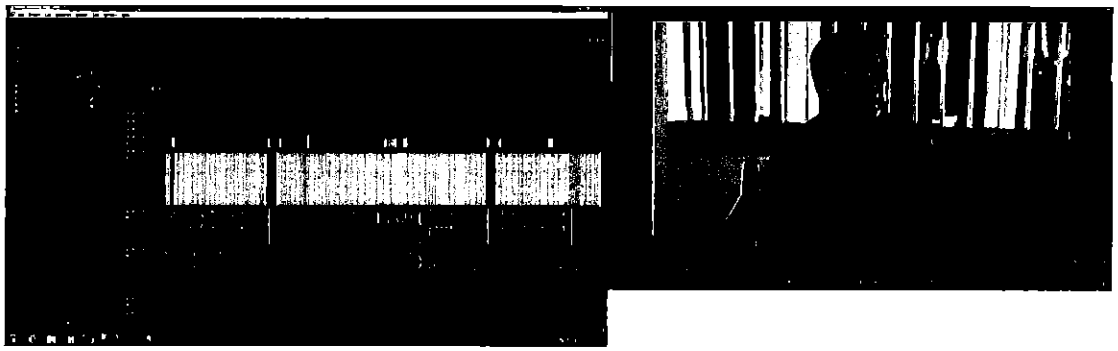

ภาพที่46 การตัดต่อสารคดี

ภาพที่47 การตัดต่อสารคดี

กราฟิกแผนที่

การทำกราฟิกเริ่มต้นจากการทำภาพกราฟิกในโปรแกรมAi และนำมาขยับในโปรแกรมAe

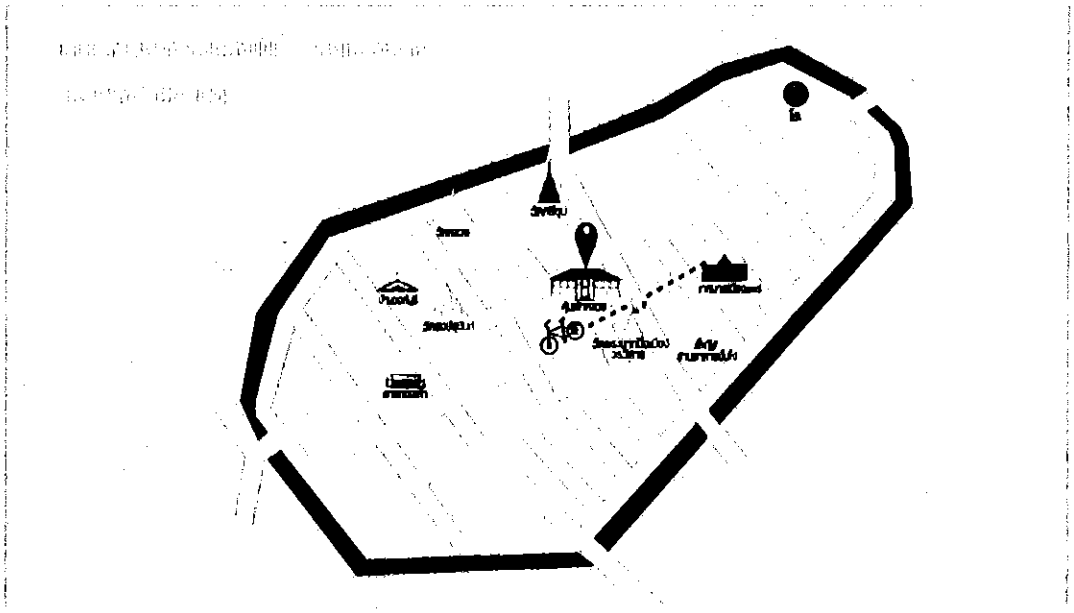

ภาพที่48 กราฟิกแผนที่สำหรับบอกเส้นทางและระยะทาง

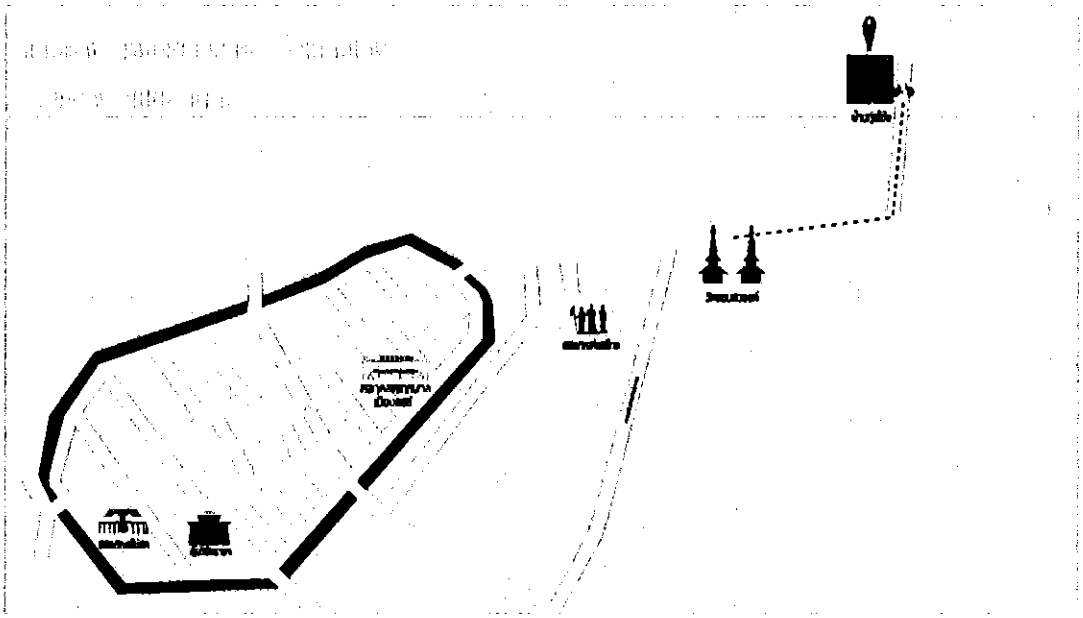

ภาพที่49 กราฟิกแผนที่สำหรับบอกเส้นทางและระยะทาง

ส่วนที่ 4 การพัฒนาและสร้างสรรค์

ในส่วนของการพัฒนา ได้เพิ่มชื่อสถานที่ประจำจุดแต่ละจุดในการเดินทางและชื่อสารคดี ในส่วนตัวอักษรที่ใช้ในการบอกชื่อแต่ละสถานที่จะมีการใช้ตัวอักษรสีขาวเพื่อที่จะให้เห็นชัดขึ้น และขึ้นตรงมุมของภาพเพื่อที่จะไม่ให้บดบังภาพมากจนเกินไป

ภาพที่50 พัฒนาในส่วนของการบอกชื่อแต่ละจุด

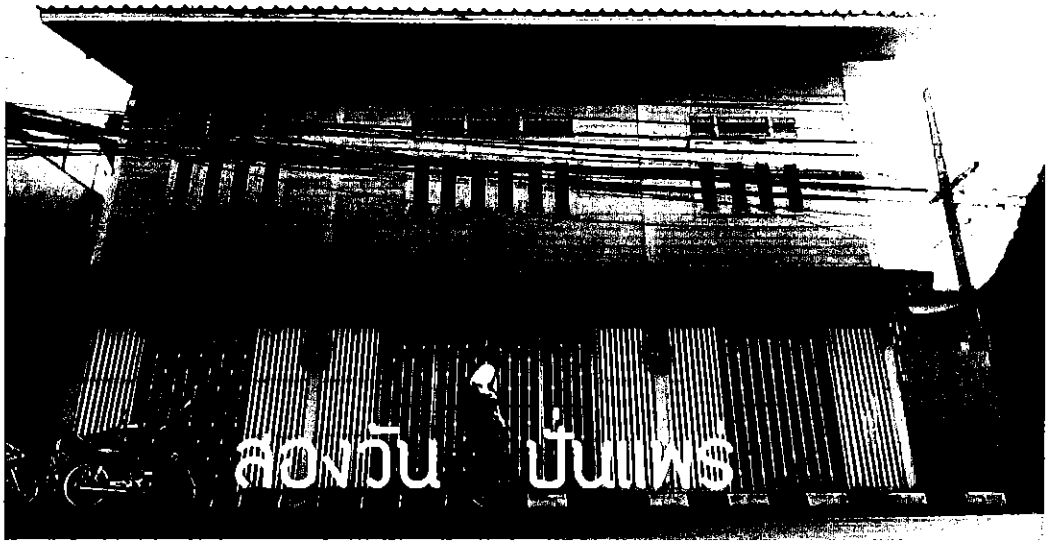

ภาพที่51 พัฒนาในส่วนของการบอกชื่อสารคดี

โปสเตอร์เพื่อใช้เป็นการประชาสัมพันธ์สารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่
เรื่อง "สองวันปั่นแพร่"

ขั้นตอนในการทำโปสเตอร์

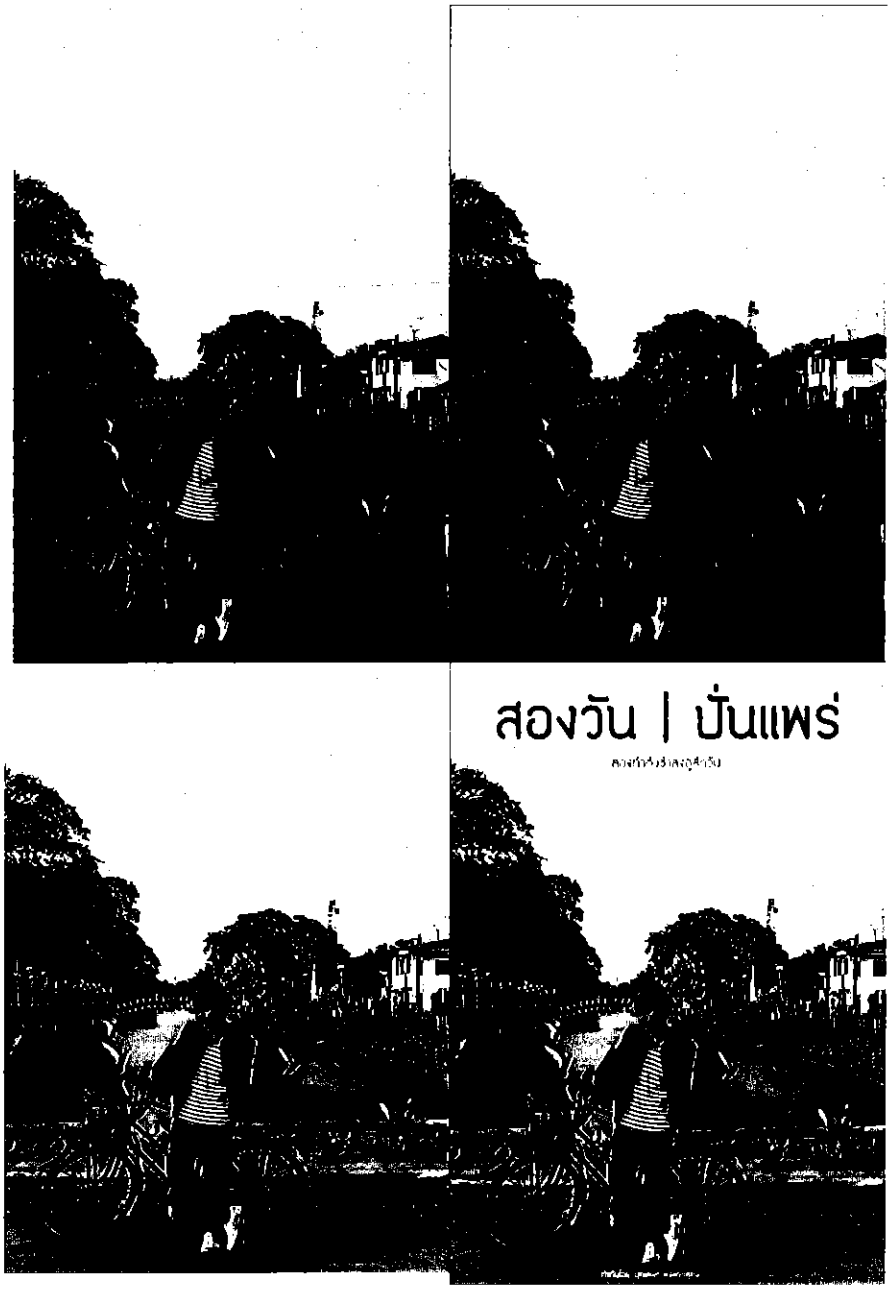

ภาที่52 ได้ทำการตกแต่งภาพด้วยการลบสายไฟฟ้าออกและตกแต่งสีใส่ตัวอักษร

ภาพที่53โปสเตอร์เสร็จสมบูรณ์เพื่อใช้เป็นการประชาสัมพันธ์สารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยว
จังหวัดแพร่เรื่อง “สองวันปั่นแพร่”

ส่วนที่ 5 ผลงานที่สร้างสรรค์

ความวุ่นวายในเมืองหลวง

นั่งเบื่อความวุ่นวาย

เดินทางด้วยรถไฟ

ถึงจังหวัดแพร่

ขึ้นชื่อสารคดี

เดินในตัวเมืองแพร่

เดินทางมายืมจักรยาน

ปั่นจักรยานในตัวเมือง

ปั่นจักรยานในตัวเมือง

กราฟิกแนะนำเส้นทาง

ปั่นจักรยานในตัวเมือง

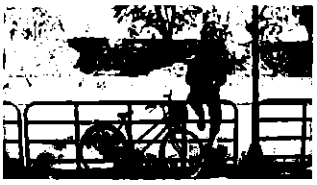

หยุดพักหาข้อมูล

บรรยากาศยามเช้า

ถึงสถานที่ต่างๆ

บรรยากาศสถานที่

ภาพที่54 ผลงานสารคดีส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ สองวันปั่นแพร่

บทที่ 5
บทสรุป

1.สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ "สองวันปั่นแพร่" มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์สื่อสารคดีแนวใหม่ และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ดอยจังหวัดแพร่รวมทั้งการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการออกแบบสร้างสรรค์ในงานสื่อนวัตกรรมที่สามารถใช้เพื่อส่งเสริม แนะนำและประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว จังหวัดแพร่ ให้สำหรับผู้ที่สนใจในการท่องเที่ยวแบบปั่นจักรยาน และได้สัมผัสกับบรรยากาศ ความงดงามของสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตอย่างแท้จริง และจากงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยและทีมงานยังได้พัฒนาฝีมือในการทำคอมพิวเตอร์กราฟิก เพื่อช่วยให้งานวิจัยในครั้งนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

2.1 การดำเนินเรื่อง

ในช่วงแรกผู้วิจัยเน้นการดำเนินเรื่องของสื่อเป็นรายการมากจนเกินไป ทำให้ต้องมีการเพิ่มบทบรรยายและกราฟิกบางส่วนเพื่อลดสัดส่วนของความเป็นรายการให้น้อยลง และให้ความสำคัญกับสัดส่วนของสารคดีเพิ่มมากขึ้น เมื่อได้เพิ่มบทบรรยายและกราฟิกในสื่อบางส่วนแล้วนั้นก็ทำให้ตัวงานนั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2.2 เวลาและสถานที่

ในขั้นตอนของการดำเนินงานการถ่ายทำนั้น เนื่องจากนักแสดงมีเวลาที่ค่อนข้างจำกัด และเวลาการทำงานของทุกฝ่ายค่อนข้างไม่ตรงกัน ดังนั้นการดำเนินการถ่ายทำจึงเกิดขึ้นล่าช้ากว่ากำหนด

3.ข้อเสนอแนะ

3.1 ในส่วนของการเล่าเรื่องนั้น ควรมีการวางแผนและมีการคิดบทที่ดี จึงจะทำให้สื่อนั้นเกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และการทำงานจะรวดเร็วและสะดวกหากเราได้บทที่ดี

3.2การดำเนินการวิจัยในหัวข้อ การออกแบบสารคดีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดแพร่ สองวันปั่นแพร่นั้น ปัญหาที่พบในงานวิจัยคือ การเดินทางและการถ่ายทำค่อนข้างลำบาก เนื่องจากระยะทางนั้นค่อนข้างไกล และการเดินทางไปจังหวัดแพร่นั้นต้องมีรถยนต์ส่วนตัวจึงจะสามารถถ่ายทำได้ค่อนข้างสะดวกและการเดินทางในแต่ละครั้งนั้นมีเวลาที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากเวลาของนักแสดงและทีมงานไม่ค่อยตรงกัน ทำให้การถ่ายทำเกิดความล่าช้า

3.3ในส่วนของขั้นตอนการตัดต่อนั้น เป็นส่วนที่ค่อนข้างละเอียดและต้องให้ความสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการลำดับภาพ การเลือกเพลงประกอบ จึงควรจะมีการวางแผนการทำงานไว้ล่วงหน้า และเผื่อเวลาที่จะต้องแก้ไขของการตัดต่อและลำดับภาพ

ԱՐԽՄՍԼՍ

ภาพบรรยากาศจัดแสดงงานนิทรรศกาลศิลปะนิพนธ์ Save Add ณ ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า พิษณุโลก ระหว่างวันที่ 9-13 พฤษภาคม 2558

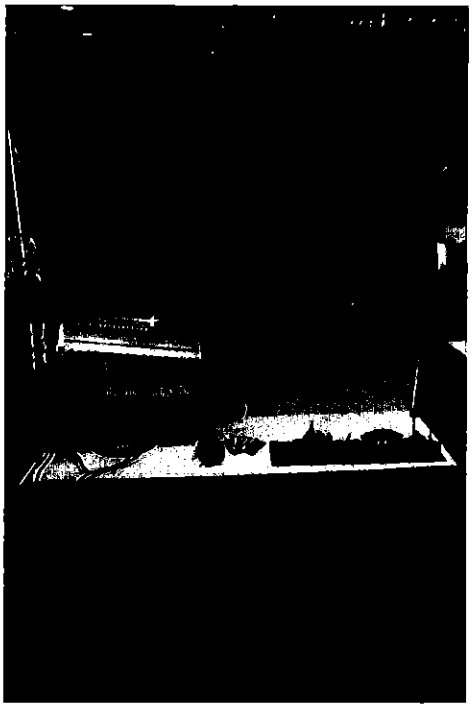

ภาพที่55 บูทแสดงงาน

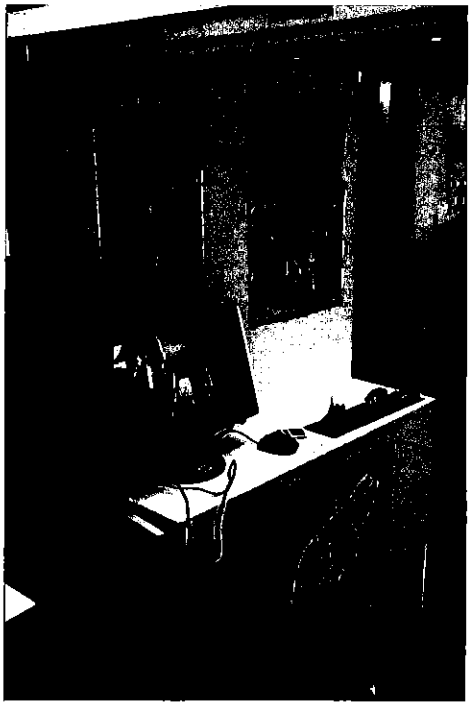

ภาพที่56 บูทแสดงงาน

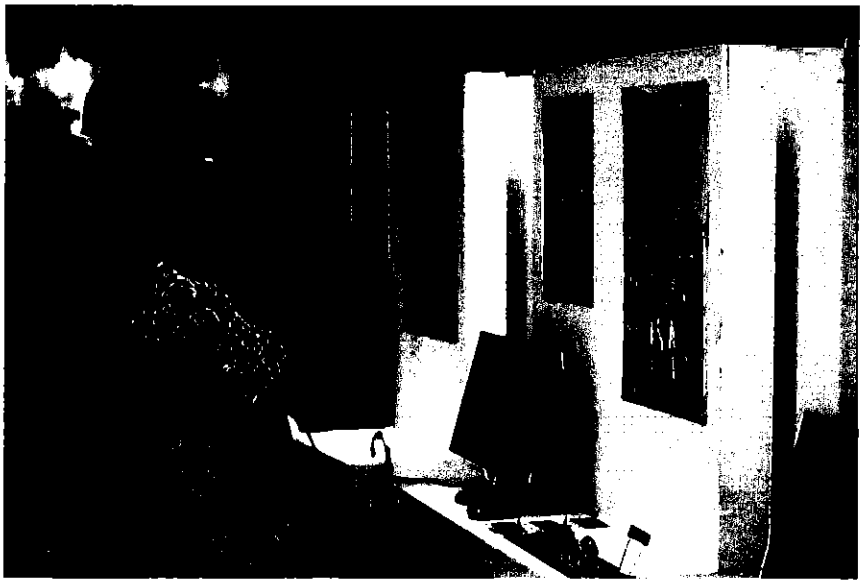

ภาพที่57 ผู้เข้าชมผลงาน

ภาพที่58 ผู้เข้าชมผลงาน

ภาพที่59 ผู้เข้าชมผลงาน

ภาพที่60 อาจารย์ที่ปรึกษาและนักแสดง

บรรณานุกรม

จังหวัดแพร่. **ที่ตั้งอาณาเขต.** สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.phrae.go.th

ธิดา ผลิตผลการพิมพ์. **เขียนบทซัดคนดูให้อยู่หมัด.** พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ : BIOSCOPE, 2556

http://niponku.blogspot.com/2009/10/02.html

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. (2555). **สารคดี** . สืบค้นเมื่อ18 พฤศจิกายน 2557, http://th.wikipedia.org/wiki/สารคดี

สารคดี. (2555). **ความหมายของสารคดี** . สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2557, จาก http://kruchirat.wordpress.com/2012/11/05/ความหมายสารคดี/

Navigator Graphic 2D. (2553). **กราฟิก.** สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2557, จาก http://navigatorgraphic2d.blogspot.com/2011/11/graphic.html

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นายปุณพงศ์ พรพระพุทธ

ที่อยู่ 128/1 หมู่3 ตำบล ร่องกาศ อำเภอ สูงเม่น จังหวัด แพร่ 54130

เบอร์โทรศัพท์ 0827789967

E-mail snookteehimg@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2553 ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่6 โรงเรียนสูงเม่นชนูปถัมภ์

พ.ศ.2557 ศิลปะกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาออกแบบสื่อนวัตกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโ